

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra sociální pedagogiky

**Činnosti ve školní družině na základní škole
s rozšířenou výukou jazyků v Brně**

Bakalářská práce

Brno 2013

Vedoucí práce:

Mgr. Martina Vodičková

Autor práce:

Martina Hrubanová

Bibliografický záznam

HRUBANOVÁ, Martina. *Činnosti ve školní družině na základní škole s rozšířenou výukou jazyků v Brně: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2013. 47 l., 19 l. příl. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martina Vodičková.

Anotace

Bakalářská práce „Činnosti ve školní družině na základní škole s rozšířenou výukou jazyků v Brně“ pojednává jak o školní družině obecně, tak především o činnostech, které se ve školní družině odehrávají. Tyto činnosti dává do vztahu k vychovatelům, kteří mají hlavní zodpovědnost za výchovu a vzdělávání dětí ve volném čase. Pomocí rozhovorů s vychovateli a pomocí pozorování hledám odpověď na otázku, zda činnosti ve zkoumané školní družině odpovídají požadavkům na současnou výchovu ve volném čase.

Annotation

Bachelor's thesis: „Activities in after-school club elementary school with enhanced teaching of languages in Brno “ deals with after-school club in general and particularly with activities which are implemented in after-school club. These activities are put in a relationship with educators who are responsible for enlightenment of children in their leisure time. Through interviews with educators and through observation, I am looking for answer if activities at surveyed after-school club meet the requirements of current education in leisure time.

Klíčová slova

Školní družina, činnosti ve volném čase, vychovatel, školní vzdělávací program, zájmová činnost

Keywords

After-school club, leisure time activities, educator, school educational program

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.“

v Brně dne 20. dubna 2013

Hrubanová Martina

„Všichni víme, jak vychovávat cizí děti.“

- Jiří Žáček

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní Mgr. Martině Vodičkové za její ochotu a cenné rady při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat informantkám za poskytnutí rozhovorů a svému nejbližšímu okolí za důležitou podporu.

Obsah

1.	ÚVOD	7
2.	OSOBNOST DÍTĚTE V OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	9
2.1	VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA OSOBNOSTI.....	9
2.2	TĚLESNÝ A SOCIÁLNÍ VÝVOJ	9
3.	VOLNÝ ČAS VE VZTAHU K VÝCHOVĚ	11
3.1	VOLNÝ ČAS	11
3.2	VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE	11
3.3	VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ.....	13
4.	ZÁKLADNÍ POJMY Z OBLASTI PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU	15
4.1	PEDAGOGICKÉ OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	15
4.2	POŽADAVKY PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU	15
4.3	PEDAGOGIZACE PROSTŘEDÍ	16
5.	ŠKOLNÍ DRUŽINA	17
5.1	ŠKOLNÍ DRUŽINA VS. ŠKOLNÍ KLUB	17
5.2	ŠKOLNÍ DRUŽINY A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	17
5.3	VYCHOVATELÉ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	19
5.4	ČINNOSTI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	20
6.	ŠKOLNÍ DRUŽINA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE S ROZŠÍŘENOU VÝUKOU JAZYKŮ V BRNĚ	23
7.	EMPIRICKÁ ČÁST.....	26
7.1	DEFINICE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍLE VÝZKUMU	26
7.2	VÝZKUMNÉ PARADIGMA, TECHNIKA SBĚRU DAT	27
7.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	28
7.4	METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	29
7.5	ANALÝZA A INTERPRETACE ROZHOVORŮ	30
7.5.1	<i>Vzdělání a praxe aneb co je důležitější.....</i>	<i>30</i>
7.5.2	<i>Školní vzdělávací program aneb co je psáno, to je dáno.....</i>	<i>33</i>
7.5.3	<i>Příprava vychovatelek na činnosti ve školní družině.....</i>	<i>35</i>
7.5.4	<i>Přístup k činnostem uskutečňovaným ve školní družině.....</i>	<i>37</i>
7.6	ANALÝZA A INTERPRETACE POZOROVÁNÍ	39
7.6.1	<i>Analýza činností odehrávajících se ve školní družině.....</i>	<i>39</i>
7.6.2	<i>Analýza činností dle Pávkové.....</i>	<i>40</i>
7.7	SHRNUTÍ ROZHOVORŮ A POZOROVÁNÍ	41

8. ZÁVĚR.....	44
POUŽITÁ LITERATURA.....	45
SEZNAM PŘÍLOH.....	48
PŘÍLOHA Č. 1.....	49
PŘÍLOHA Č. 2.....	51
PŘÍLOHA Č. 3.....	55
PŘÍLOHA Č. 4.....	59
PŘÍLOHA Č. 5.....	62
PŘÍLOHA Č. 6.....	66

1. Úvod

Dnešní způsob života se odráží ve výchově dalších generací. Přejít z tradiční na postmoderní s sebou přináší množství negativních změn ovlivňujících výchovu dětí. Rodiče touží po finanční nezávislosti a po finančním zajištění nejen pro sebe ale i pro své děti. Změna hierarchie v rodině, emancipace žen, feministické proudy a další jevy moderní doby s sebou přináší fakt, že matky se již méně věnují výchově dětí. Na oba rodiče je kladen požadavek zaměstnanosti. Ač se zdá, že oproti minulosti se pracovní doba zkracuje, opak může být pravdou. Rodiče nemají možnost věnovat svým dětem a jejich výchově potřebný čas. Jelikož prarodiče jsou v dnešní době většinou stále také pracující, odpadá možnost hlídání dětí tímto způsobem. Rodiče malých školáků poté volí jako nejčastější možnost umístění dítěte do školní družiny.

Veřejné povědomí i většina rodičů si stále myslí, že školní družina je jen jakási forma „hlídání dětí“. I já jsem si to myslela do doby, než jsem se stala vychovatelkou prvňáčků. Začala jsem se o problematiku školních družin zajímat více a získala jsem cenné informace, které se staly námětem pro mou bakalářskou práci. Důležitým faktorem také je, že práce vychovatelky velmi úzce souvisí s uplatněním absolventů oboru Sociálně pedagogického asistentství. Pedagogičtí absolventi jsou většinou zaměstnáni pouze na částečný úvazek, který si mohou zvýšit práci ve školní družině jako vychovatelé.

Rodiče v dnešní době nekladou vysoké nároky na školní družiny, dle mého názoru však družiny mají velkou zodpovědnost za výchovu dětí. Na trávení volného času rodičům nezbyvá mnoho času, a tak přichází na řadu mimo jiné i školní družiny, které se částečně ujímají socializačně-výchovné funkce rodiny. Vychovatelé mají za úkol děti navštěvující školní družinu naučit smysluplně využívat jejich volný čas, utvářet hodnotový systém a pomocí primární prevence předcházet negativním jevům ve společnosti.

Vychovatelé ve školních družinách se řídí Školním vzdělávacím programem pro školní družinu. Tento plán je unikátní pro každou školní družinu, není však natolik detailní a volba činností ve školní družině je v rukou vychovatelů či vychovatelek. Při práci vychovatelky ve školní družině na soukromé škole v Brně jsem zaznamenala rozdílnosti ve vzdělání vychovatelek i v jejich přístupu, a tak jsem se rozhodla prozkoumat více do hloubky činnosti, odehrávající se ve školní družině. Mým hlavním

cílem je zjistit, jaké činnosti probíhají ve školní družině na soukromé základní škole s rozšířenou výukou jazyků v Brně a zda odpovídají požadavkům na současnou výchovu ve volném čase.

V teoretické části bakalářské práce se budu zabývat rozvojem osobnosti dítěte v mladším školním věku, volným časem ve vztahu k výchově, výchovou ve volném čase a školními družinami. Nedílnou součástí teoretické části je také zaměření na pedagogické pracovníky ve školní družině, konkrétně vychovatelky, které velmi výrazně ovlivňují činnosti uskutečňované ve volném čase. Neopomenula jsem zmínit ani závazné dokumenty pro školní družinu. Tyto fakta jsou doložena názory odborníků. Důležitou částí jsou oblasti zájmového vzdělávání, požadavky na výchovu ve volném čase a požadavky na vychovatele ve školní družině. Na teoretickou část logicky navazuje část empirická, kterou budou tvořit analýzy rozhovorů s vychovatelkami jednotlivých ročníků doplněné o interpretaci zúčastněného skrytého pozorování ve třídách.

2. Osobnost dítěte v období mladšího školního věku

S nástupem do základní školy začíná malým školákům koloběh velkých změn. Období mladšího školního věku je spojeno s konkrétními změnami osobnosti, a to jak fyzickými, psychickými tak i sociálními. Tato kapitola je věnována hlavním mezníkům v životě žáka od 1. do 5. třídy.

2.1 Všeobecná charakteristika osobnosti

Období mladšího školního věku je charakterizováno cca od 6 do 11 až 12let věku dítěte. Je to období velkých změn a přijetí nových sociálních rolí. Změna z předškoláka na školáka s sebou přináší povinnosti a s tím související pocit důležitosti. Rodiče k dětem školou povinným také přistupují jako k „velkým školákům“.

Další změnou je prostředí a navazování nových vztahů. Na nové prostředí si obvykle děti rychle zvykají. V tomto období jsou učitelé ještě uznávanou autoritou. Naopak žáci se mezi sebou učí nejen komunikovat, ale i spolupracovat při práci na různých projektech. V opačném případě vzniká rivalita a antipatie k určitému spolužákovi či spolužákům. Socializace některých dětí je obtížnější, pokud děti v předškolní výchově neměly dostatek možností se socializovat s vrstevníky.

Požadavky na koncentraci při vyučování se postupně zvyšují a obzvláště pro žáky prvního stupně je tato změna velmi zásadní. Co se týká samostatnosti, děti si musí poradit samy s novými situacemi a podmínkami a postupně se stávají samostatnými natolik, že dohled učitele není téměř potřebný.

2.2 Tělesný a sociální vývoj

Růst je rovnoměrně plynulý. Ke konci období mladšího školního věku se setkáváme s prvními známkami pohlavního dospívání. Během prvních let školní docházky se dětem vyvíjí vnitřní orgány a zvětšuje se kapacita mozku. Tělesný vývoj souvisí i s rozvojem jemné a hrubé motoriky. Jemná motorika se zlepšuje každodenním cvičením – psaním, kreslením, stříháním. Celková obratnost související s hrubou

motorikou se zvyšuje. Pohyby dětí jsou čím dál více koordinovanější a plynulejší. Je však nutné brát v potaz individuální rozdíly mezi dětmi.

Myšlení dětí se odráží od reálného vidění světa a vychází z vlastní zkušenosti a prožitků. Dítě v této fázi není schopno ještě abstraktního myšlení (Vágnerová, 2002).

Řeč je na počátku školní docházky výrazně ovlivněna výchovou v rodině a podnětností rodinného prostředí. Slovní zásoba je také ovlivněna navštěvováním mateřské školy. Na začátku školní docházky mohou být mezi dětmi velké rozdíly ve slovní zásobě, výslovnosti i gramatických strukturách. Pro děti s chybnou výslovností je k dispozici logoped (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Délka udržení pozornosti se ve škole postupně zvyšuje. Ze začátku je však nutné časté střídání činností a aktivit. Kromě centrálního nervového systému má na pozornost vliv i prostředí, celkový psychický a fyzický stav, motivace a další (Vágnerová, 2005).

Paměť je mechanická a souvisí s vnímáním, její kapacita se však postupně zvyšuje (Kolláriková, Pupala, 2010).

Představivost je více záměrná a méně spontánní, dětské představy se odráží od jejich pohledu na realitu. Nejvíce se dětská představivost projevuje při hře a výtvarných činnostech, kde se vrací do světa fantazie (Kolláriková, Pupala, 2010).

Sociální vývoj dětí se liší oproti věku předškolnímu. Ustupuje citová labilita a závislost na rodičích. Projevuje se však citová nestálost ve vztazích se spolužáky. Děti se ve škole navzájem učí spolupráci, soutěživosti, řešit konflikty a sociální interakci. Ve vztahu k učiteli se učí jednání s autoritami a přiměřené komunikaci (Kolláriková, Pupala, 2010).

3. Volný čas ve vztahu k výchově

3.1 Volný čas

Ve výkladovém slovníku pedagogiky je volný čas definován takto: „*Čas, ve kterém se jedinec rozhoduje sám, jakými činnostmi jej naplní. Je to doba po odečtení doby nezbytné k práci (či učení), nutné péči o sebe, splnění povinností v rodině.*“ (Kolář a kol., 2012, s. 162).

Ze všech zdrojů, které pojem volný čas definují, je patrné, že volný čas je doba ve které nemáme žádné povinnosti ani práci a sami si volíme, co budeme dělat. Činnosti, které si ve svém volném čase vybíráme, by měly být příjemné, dobrovolné a měli bychom je dělat s chutí. Volný čas lze trávit formou relaxace a odpočinku, zájmovými činnostmi a hrami a jakýmikoliv dalšími činnostmi, které nám přinášejí uspokojení (Pávková, 2002). V případě dětí začíná volný čas po vyučování. Jelikož v období mladšího školního věku děti nemají mnoho povinností, mají podstatně více volného času než dospělí, jsou více závislí a méně samostatní. U dětí je důležité pedagogické ovlivňování volného času, kterým se vytvářejí návyky a hodnoty pro pozdější trávení volného času.

S rozvojem techniky stále více dětí tráví svůj volný čas sledováním televizních programů, hraním počítačových her či využíváním internetu. Dokument vydaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (2002) obsahuje požadavek na pestrou činnost, ve které děti mohou uspět. Jen tak lze snížit pravděpodobnost sociálně patologických jevů ve společnosti.

3.2 Výchova ve volném čase

Jak již z názvu vyplývá, výchova ve volném čase se zabývá výchovou v době po splnění všech povinností. Výchova ve volném čase však má svá specifika oproti klasické výchově. V dnešní hektické době je typické pro většinu populace trávit volný čas nic neděláním. Zatímco ve škole jsou žáci připravováni na život a budoucí povolání, ve volnočasových zařízeních mohou být připravováni na efektivní trávení volného času. Dle Blížkovského (in Spousta, 1994) je výchova ve volném čase nenahraditelnou

složkou výchovy. Výchovu ve volném čase klasifikuje jako prevenci proti nuditě a destruktivním činnostem. Výchovným působením na děti či žáky lze ovlivnit mnoho.

Ve výchově ve volném čase můžeme rozdělit výchovné působení na intencionální a funkcionální (Svobodová, 2007, str. 47). Intencionální neboli záměrné působení probíhá především pomocí volnočasových aktivit a působením vychovatele na vychovávaného. Děti pomocí nových aktivit získávají nové dovednosti a znalosti, a to zcela nenásilnou formou. Výchova ve volném čase probíhá hlavně pomocí zájmových aktivit, při kterých se osobnost dítěte formuje. Zde mají vychovatelé velký prostor, jelikož si sami volí cíle i prostředky pro výchovné působení. Při výchově je důležité brát v potaz individuální a věkové zvláštnosti každého dítěte. Funkcionální (bezděčné) působení výchovy probíhá především pomocí prostředí, které vychovávané obklopuje. Proto je školní i mimoškolní prostředí upravováno pro děti tak, aby jim pomáhalo v rozvoji nenásilnou formou. Funkcionální působení výchovy si děti nijak neuvědomují, a přesto má na ně velký vliv.

S vlivem společnosti a měnícím se modelem rodiny se mění i požadavky na výchovu ve volném čase. Jako primární sociální skupina má rodina stěžejní význam pro výchovu dítěte. Měla by dítěti poskytnout dostatek možností využití volného času a dostatek podnětů. Způsob trávení volného času se přenáší z rodičů na děti, jak v kladném slova smyslu, tak v záporném. Jako další přichází na řadu instituce, které rodičům nabízí pedagogické ovlivňování volného času. Kvalitní výchova ve volném čase má totiž i preventivní význam. *„Zvláště pro městské dítě jsou organizované aktivity ve volném čase „bezpečný“ způsob trávení volného času.“* (Hoskovcová, 2009, s. 103)

Pávková (2002) rozlišuje několik pohledů problematiky volného času:

- Ekonomický
- Sociologický a sociálně-psychologický
- Politický
- Zdravotně-hygienický
- Pedagogicko-psychologický

Ekonomický pohled se zaměřuje na financování a zdroje vkládané do oblasti volného času. Sociologický a sociálně-psychologický pohled zkoumá, zda výchova ve volném čase pozitivně ovlivňuje jedince a jeho vztahy k okolí. Tato oblast souvisí i se sociální pedagogikou a prevencí sociálně patologických jevů, protože se snaží o pozitivní

ovlivňování jedinců z nepodnětného či sociokulturně znevýhodněného prostředí. Z hlediska politiky sledujeme, do jaké míry stát zohledňuje potřebu zřizování a udržování institucí volného času, kolik do této oblasti vkládá financí apod.

Zdravotně-hygienický pohled se zajímá o schopnosti efektivně trávit volný čas, které velmi významně ovlivňují zdraví každého jedince. i z tohoto důvodu je důležité vést děti k činnostem tak, aby se optimálně rozvíjely. Pedagogicko-psychologické hledisko zohledňuje individuální potřeby jedinců, podporuje seberealizaci i aktivitu dětí a bere v potaz jejich potřeby.

3.3 Výchova mimo vyučování

Může se zdát, že není třeba vysvětlovat význam tohoto pojmu. Tento pojem je však vymezen několika znaky a má i své specifické funkce.

Pojem výchova mimo vyučování můžeme vymezit takto:

- probíhá mimo povinné vyučování
- probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny
- je institucionálně zajištěna
- uskutečňuje se převážně ve volném čase (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Specifické funkce výchovy mimo vyučování jsou plněny v různé míře dle typu zařízení, ve kterém probíhá. Rozlišujeme funkci výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní.

Výchovně-vzdělávací funkci se považuje za prioritní. „*Spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšleně volených prostředků.*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 72). To znamená, že by měla působit na všechny složky osobnosti, motivovat jedince k efektivnímu trávení volného času, rozvíjet zájem o další vzdělávání a utvářet žebříček hodnot.

Funkce zdravotní se snaží o optimální fyzický i psychický rozvoj jedince. Bere v potaz potřebu pohybu, výkonnostní křivku, individuální zvláštnosti člověka a snaží se o upevňování hygienických návyků. Také dbá o dodržování zásad bezpečnosti práce.

Sociální a preventivní funkci lze chápat jako dohled nad dětmi a zajištění jejich bezpečnosti v době nepřítomnosti rodičů nebo jako rozvoj sociální komunikace,

navazování sociálních vztahů a interakcí a zároveň jako předcházení vzniku sociálně-patologických jevů u dětí (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

4. Základní pojmy z oblasti pedagogiky volného času

Rodiny mají hlavní roli při výchově svých dětí. Na náplni volného času se však podílí i instituce pro výchovu mimo vyučování, kam zařazujeme například i školní družiny. Pedagogické ovlivňování volného času je v mladším školním věku velmi potřebné. Pro komplexní pochopení práce ve školní družině, je důležité upřesnit si pojmy, se kterými pedagogika volného času pracuje.

4.1 Pedagogické ovlivňování volného času

Z hlediska mladšího školního věku má velkou roli pedagogické ovlivňování volného času. Hodnotový systém dětí se s příchodem do školy teprve utváří pomocí působení pedagogických pracovníků a prostředků výchovy. Způsob trávení volného času svědčí o životním stylu a ovlivňuje tak z velké části schopnosti, dovednosti a názory dětí. I když je pedagogické ovlivňování volného času v dnešní době již nezbytné, bývá mu přisuzován různý význam. Pedagog svým působením a působením prostředí vede děti k smysluplnému trávení volného času a jeho rozumnému využívání.

Podle Klapilové (1996) se pedagogické ovlivňování volného času uskutečňuje ve dvou rovinách – na výchovu ve volném čase, ale také na výchovu k trávení volného času. Obě roviny by se měly při výchově ve volném čase uplatňovat. Výchova ve volném čase spočívá v nabídce kvalitních činností pro rozvoj jedinců. Naopak výchova k trávení volného času utváří zájmy dětí a motivuje je ke smysluplnému trávení volného času i do budoucna.

4.2 Požadavky pedagogiky volného času

Pedagogická práce ve školství se řídí obecnými pedagogickými zásadami. Specifická práce v oblasti výchovy mimo vyučování však klade na vychovatele specifické požadavky. Těmi se řídí i vedoucí pracovníci zpracovávající školní vzdělávací program pro školní družiny.

Pávková (2002) uvádí celou řadu požadavků pedagogiky volného času, pro přehlednost jsem vybrala ty nejdůležitější:

- Požadavek pedagogického ovlivňování volného času – pedagog má dítěti poskytnout dostatek možností k trávení volného času, děti motivovat, vhodné prostředí, dostatek pomůcek, hraček...
- Požadavek dobrovolnosti – děti se na činnostech podílejí dobrovolně, velkou roli zde hraje schopnost pedagoga děti dostatečně motivovat a připravit jim vhodné podmínky
- Požadavek aktivity – znamená, že děti se mají podílet na všech fázích činnosti, tedy plánování, přípravy, hodnocení atd.
- Požadavek seberealizace – měl by umožnit vychovávanému zažít úspěch v činnostech, které dítě baví a ve kterých vyniká.
- Požadavek na citový kontakt
- Požadavek zajímavosti a zájmovosti – nabízené aktivity by měly u dětí prohlubovat jejich zájmy. Nabídka činností by měla být pestrá a odpovídat zájmům dětí.

4.3 Pedagogizace prostředí

Prostředí je všeobecně známý a hojně užívaný pojem. Jde o určitý prostor, jevy či předměty, které existují nezávisle na našem vědomí (Kraus, 2008). Již Komenský či Pestalozzi zastávali názory, že prostředí může mít i pozitivní vliv při výchově. Velký vliv na tomto názoru měl i rozvoj sociologie. V sociální pedagogice je prostředí velmi hojně využíváno jako výchovný prostředek.

Pojem pedagogizace prostředí vhodně uvedli Kraus a Poláčková: „*Pedagogizovat (organizovat), intervenovat do prostředí znamená vlastně využít prostředí jako výchovného prostředku.*“ (Kraus, Poláčková, 2001, s. 108). Působení pomocí prostředí ve školách či školních družinách může vychovatel či pedagog ovlivnit pouze tím, že vytváří či ovlivňuje podmínky daného prostředí. Jelikož zde není přímý vliv vychovatele na vychovávaného, toto výchovné působení nazýváme jako funkcionální, neboli nepřímé (Kraus, 2008).

5. Školní družina

Školní družiny jsou nejčastějšími volnočasovými zařízeními a vyplňují čas mezi vyučováním a výchovou rodiči. Kromě rozšíření vědomostí a znalostí se děti seznamují s možnostmi, jak smysluplně trávit volný čas. V neposlední řadě bych ráda zdůraznila sociální význam při navštěvování školní družiny. V následující kapitole jsem se zaměřila na základní informace o poslání školních družin, jejich fungování a pedagogických pracovnících.

5.1 Školní družina vs. školní klub

Jak školní družiny, tak školní kluby patří mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání. Školní klub však poskytuje zájmové vzdělávání především žákům druhého stupně základní školy, žákům nižšího stupně víceletých gymnázií nebo odpovídajícím ročníkům osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem však může být i žák prvního stupně základní školy. Školní družina je určena především pro žáky prvního stupně základní školy. K pravidelné docházce lze však přijímat i děti druhého stupně základní školy, či žáky jinak přijímané do činnosti klubu (Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání).

5.2 Školní družiny a školní vzdělávací program

Školní družiny jsou zřizovány při základních školách a jsou určeny primárně pro žáky prvního stupně základní školy a slouží k výchově, vzdělávání, zájmové činnosti a rekreaci dětí a mládeže. Děti jsou rozděleny do jednotlivých oddělení tak, aby počet dětí nepřevýšil 30. Děti jsou zapsány k pravidelné docházce a mohou navštěvovat také zájmové kroužky, které školní družina zřizuje.

Školní družiny jsou již dlouho součástí výchovy ve volném čase. Jejich náplň se však změnila z bezcílného hlídání dětí na pedagogické ovlivňování dětí. Je to nejčtenější zařízení výchovy mimo vyučování. Dle vyhlášky 74/2005Sb., o zájmovém

vzdělávání školní družina poskytuje a organizuje zájmové vzdělávání pro účastníky, ale umožňuje také odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování.

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (také Školský zákon), který nabyl účinnosti 1. ledna 2005, musí mít i školní družiny školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). Tento školní vzdělávací program je závazný a je sepsán tak, aby činnosti rozvíjely všechny stránky osobnosti dítěte mladšího školního věku a přispívaly tím k optimálnímu rozvoji osobnosti. Jsou zde také zařazeny činnosti, které pomáhají naplňovat očekávané vzdělávací cíle obsažené v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP).

ŠVP zveřejňuje ředitel, vytváří jej však pedagogický sbor, nejčastěji však vedoucí vychovatelka ve spolupráci s vychovatelkami. Mezi výhody tvorby programu vychovatelkami patří možnost přizpůsobit se známému školnímu prostředí, využít možnosti dané školy a také zaměřit se na děti, které školní družinu navštěvují. Vychovatelky většinou své žáky dobře znají a tak může být školní vzdělávací program vytvořen docházejícím dětem na míru.

Podle §5 odst. 2 Školského zákona ŠVP pro vzdělávání, pro nějž nebyl vydán RVP, musí obsahovat zejména cíle vzdělávání, délku, jejich obsah a formy, časový plán, podmínky přijetí uchazečů, materiální, personální a ekonomické podmínky, podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

Mezi podmínky úspěšné přípravy ŠVP dle Hájka (2007) patří:

- Nejde jen o seskupení činností dle zavedených výchovných složek, jako tomu bylo dříve.
- Měl by být inspirací a vychovatelky by měly mít možnost tento dokument upřesňovat či doplňovat.
- Činnosti ve školní družině by se neměly opakovat s činnostmi ve školním vyučování.
- Vychovatelky by měly přistoupit na tvořivé zpracování tohoto dokumentu.

Vedení školy by se mělo snažit pozměnit vnímání školní družiny z dozoru nad žáky na důležitou instituci rozvíjející kompetence žáků.

5.3 Vychovatelé ve školní družině

Vychovatel plní v celém procesu pedagogického ovlivňování dětí velmi důležitou roli. Nejde jen o „hlídání dětí“, jak si stále část populace myslí. Je to náročné povolání a proto vychovatelé musí splňovat řadu předpokladů.

V dnešní době převažují ve školních družinách ženy vychovatelky¹, proto budou užívat nadále ženského tvaru. Z hlediska vzhledu je zde důležitých hned několik faktorů. Jednak proto, že náš vzhled je součástí neverbální komunikace a také proto, že při jednání s rodiči bychom měli vypadat příjemně a seriózně. Oblečení by mělo být čisté, ležérní a zároveň pohodlné. Doplnky by měly být zvoleny tak, aby předcházely vzniku úrazů u dětí. Líčení by mělo být přirozené, vlasy upravené.

Vychovatelky by měly být tělesně zdatné, aby se mohly zapojovat do kolektivních aktivit, organizovat procházky apod.

Jako hlavní předpoklad pro práci vychovatelky je kladný vztah k dětem a lidem. Bez toho nelze tuto práci vykonávat efektivně. Komunikativnost a schopnost vést kolektiv jsou také velmi důležité vlastnosti.

Vychovatelka by měla být pro děti autoritou, ale zároveň i rovnocenným partnerem. Její přístup a chování by měly být příkladem pro děti tak, aby je to dostatečně motivovalo. Musí mít organizační schopnosti a mít dostatek znalostí a vědomostí tak, aby mohla utvářet vhodný denní program pro děti. Je nutná také schopnost improvizace, kreativita, nápaditost a tvořivost. Co se týká vztahů k dětem, je potřeba, aby vychovatelka byla také empatická a citlivá. Odolnost je jedna z vlastností, kterou nelze opomenout. Při nízké odolnosti hrozí dříve vychovatelům, tak jako pracovníkům pomáhajících profesí, syndrom vyhoření. Tato práce je náročná fyzicky i psychicky. Velmi důležitá je nejen domácí příprava, ale i naučit se psychohygieně. Schopnost odpočívat a relaxovat ovlivňuje vztah vychovatele k dětem. Také pozitivní naladění a nadšení pro věc děti vycítí.

Vzdělanostními předpoklady se myslí hlavně odborná kvalifikace v příslušném oboru, jak je uvedeno v zákoně č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. *„Vychovatelka má hluboké vědomosti o věkových zvláštěnostech dětí zejména mladšího školního věku (...), zná sociální psychologii a umí teoretické poznatky užívat v praxi. (...) Nezbytné jsou i znalosti z biologie dítěte. (...)*

¹ Použití ženského rodu nemá za cíl nijak diskriminovat mužskou část populace, která vykonává povolání vychovatele.

Zná osnovy, učební plány a metodiku výuky žáků ze svých oddělení. Ovládá jejich látku, umí jim poradit při případné přípravě na vyučování ve školní družině (včetně cizích jazyků). Vychovatelka se soustavně vzdělává.“ (Hájek, Pávková, 2011, s. 35).

V současné době se mnoho školních družin potýká s problémem splnění kvalifikačních předpokladů pro výkon profese svých zaměstnanců. Dle § 32 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb., mohou osoby, které nesplňují požadavek odborné kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, vykonávat tuto činnost, avšak za splnění podmínek uvedených v tomto odstavci. Tato úprava se jeví jako zdánlivě bezproblémová. Osobu bez této odborné kvalifikace lze však zaměstnávat nejdéle do 31. 12. 2014 a navíc jí může být kdykoli dána výpověď pro nesplňování kvalifikačních předpokladů. Další riziko spočívá při šetření Českou školní inspekcí, kdy ředitel či ředitelka školy bude muset obhajovat, proč zaměstnává nekvalifikovaného pracovníka, když je široká nabídka kvalifikovaných uchazečů.

5.4 Činnosti ve školní družině

Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, školní družina není jen místem pro hlídání. Jejím posláním je snaha dětem předat znalosti, dovednosti, naučit je vhodnému chování a dát jim předpoklady pro smysluplné trávení volného času i po skončení docházky do školní družiny. Činnosti ve školní družině musí být voleny tak, aby se osobnost dítěte rozvíjela harmonicky.

Základní rozdělení činností ve školní družině uvádí Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin. Patří sem činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové a příprava na vyučování. Je důležité podotknout, že není stanovený doporučený rozsah jednotlivých činností.

Odpočinkové činnosti mají odstranit únavu po vyučování. Žáci nižších ročníků jsou po vyučování nejen psychicky, ale někdy i fyzicky unavení. Zvolení forem činností je na vychovateli a na dětech. Jsou to klidné činnosti, zařazují se nejčastěji na začátku školní družiny. Patří sem například četba, poslech hudby, kresba či hry konstruktivní, společenské, rozhovory, vyprávění. (Pávková, 2002)

Rekreační činnosti jsou oproti odpočinkovým aktivnější. Nejčastěji zařazované činnosti jsou vycházky, sportovní hry, hry na hřišti, sezonní hry, cvičení při hudbě, tanec apod.

Zájmové činnosti jsou takové činnosti, které vychází ze zájmů žáka. Činnost vychovatele je zájem žáka rozpoznat a motivovat jej dostatečně k další činnosti. Může být zařazeno jako kolektivní i individuální činnost, jako organizovaná nebo spontánní aktivita (Metodický pokyn MŠMT k postavení, organizaci a činnosti školních družin). „*Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.*“ (Pávková, 2002, s. 92). Tradiční dělení činností dle obsahu je dle Pávkové (2002) na:

1. Společenskovední

Tyto činnosti se zaměřují jak na získání nových poznatků, tak na rozvíjení samostatných zájmů dětí.

„Zahrnují činnosti, které vedou jak k poznání aktuálního společenského dění, tak i některých historických souvislostí. (...) Základní oblasti (...) jsou výchova k vlastenectví, k partnerství a k rodičovství a společenská výchova, sběratelství a jazykověda.“ (Pávková, 2002, str. 94).

Nelze si nevšimnout, že tyto činnosti se prolínají s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, podle kterého se tvoří školní vzdělávací plán.

Témata, která lze zařadit mezi společenskovední, mohou být seznámení s významnými budovami a památkami v místě bydliště, připomínání státních svátků a významných dnů v roce, dodržování lidových tradic a obyčejů nebo například zájmové studium cizích jazyků.

2. Pracovně-technické

„Napomáhají k systematickému zdokonalování manuálních dovedností, obohacují vědomosti o technické poznatky i umožňují aplikaci těchto poznatků v praxi. (...) Zájmovou aktivitu dětí významně ovlivnil rozvoj nových, společensky důležitých oborů (kybernetiky, elektrotechniky, elektroniky, výpočetní techniky apod.)“ (Pávková, 2002, s. 94).

Mezi nejčastější činnosti patří práce s různými materiály, hry se stavebnicemi, modelářské práce, seznamování s různými profesemi či činnosti související s dopravní výchovou (Pávková, 2002).

3. Přírodovědně-ekologické

Poskytují základní informace o přírodě a jejích změnách, o životním prostředí a o chování v přírodě. Poskytují prohloubení znalostí a vědomostí nabytých při vyučování. Učí děti kladnému vztahu k přírodě, k potřebě ochraňování přírody a životního prostředí i hodnotové orientaci.

Vhodnými činnostmi jsou například pozorování fauny i flóry při vycházkách, besedy, práce s literaturou, činnosti zaměřené na ochranu životního prostředí (Pávková, 2002).

4. Estetickovýchovné

„Utvářejí a formují estetické vztahy dětí k přírodě, společnosti a jejím materiálním a kulturním hodnotám. Činnosti jsou zaměřeny na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, (...), rozvoj tvořivosti.“ (Pávková, 2002, s. 96).

Patří sem výtvarné činnosti s poznáváním různých technik, poznávání výtvarného umění, zpěv či hra na hudební nástroj, pohybové nebo taneční hry, četba či dramatizace (Pávková, 2002).

5. Tělovýchovné

Sem patří veškeré sportovní a pohybové aktivity. Ty formují pozitivní vztah k pohybu a sportu a rozvíjí tělesnou zdatnost. Zároveň mají velký význam socializační – učí žáky soutěživosti, ale i kooperaci (Hájek, Pávková, 2011).

Činnosti nejčastěji aplikované ve školní družině jsou vycházky, turistika, sportovní a pohybové hry, míčové hry, sportovní hry, taneční či aerobní cvičení.

Příprava na vyučování zahrnuje hned několik možných činností, není však nutností tyto činnosti uskutečňovat. Je to vypracovávání domácích úkolů, procvičování učiva či získávání poznatků při činnosti školní družiny (vycházky, četba, poslech,...) Mezi nejčastější činnosti patří různé didaktické hry, grafomotorická cvičení, vědomostní soutěže či práce s knihami a encyklopediemi.

6. Školní družina na základní škole s rozšířenou výukou jazyků v Brně

Školní družina, ve které probíhala empirická část mé práce, se nachází v Brně. Je to soukromá škola, která si klade své vlastní požadavky při přijímání vychovatelů a vychovatelek. Pedagogické vzdělání je zde výhodou, ale ne podmínkou. Předpoklady pro výkon pedagogické profese uvedené v kapitole 5.3 na vychovatelky v této soukromé škole neplatí. Určitá podložená praxe s dětmi je však důležitá.

Školní družina v této škole je placená z měsíčního školného. Funguje zde jak ranní družina, tak družina odpolední. V ranní družině, tedy v době před vyučováním, jsou děti seskupeny do jedné třídy. Po skončení školní družiny děti odchází do svých kmenových tříd na vyučování. Ranní družinu má na starosti jedna z vychovatelek. Odpolední družina funguje každý pracovní den (vyjma svátků a prázdnin) do 16:30. Během pobytu ve školní družině děti mohou navštěvovat různé kroužky, které škola nabízí. Mohou vybrat z široké nabídky kroužků, jmenuji například keramiku, kreativní kroužek, golf, fotbal, jógu, taneční kroužek či dramatický kroužek. Každá vychovatelka v této družině má na starosti jednu třídu, tj. maximálně 15 žáků. Žáci, kteří po vyučování navštěvují školní družinu, zůstávají ve svých třídách. Je důležité podotknout, že děti ze školní družiny odchází v pravidelných týdenních intervalech. Doba odchodu dítěte ze školní družiny závisí na rodičích. Pokud rodič žádá o pozdější či dřívejší odchod, sdělí tuto skutečnost písemně nebo telefonicky.

Do kroužků děti posílá vychovatelka a ty se po kroužcích vrací buď do své třídy, nebo odchází domů. To záleží především na rodičích.

Každý den ve školní družině probíhá také blok výuky anglického jazyka, který trvá jednu vyučovací hodinu, tedy 45 minut. Tato informace je důležitá, protože čtyři pracovní dny tyto lekce vede sama vychovatelka, jeden den v týdnu do družiny dochází rodilý mluvčí. Znalost anglického jazyka je tedy pro tuto práci podmínkou. Vedení bloku anglického jazyka se řídí také harmonogramem. Pro každý ročník je vytvořen měsíční plán pro výuku anglického jazyka, který navazuje na výuku dětí ve vyučování. Příklad harmonogramu naleznete v příloze č. 1.

Pro představu o možnostech různorodé činnosti jsem rozdělila a popsala vybavení školní družiny v několika kategoriích:

Technické vybavení

Ve třídách je k dispozici počítač s přístupem na internet. Počítač smí používat výhradně třídní učitelé a vychovatelky. Součástí výuky je i interaktivní tabule. Tu smí děti používat při výukových činnostech či hrách, s dovolením pedagogických pracovníků. Psaní na tabuli pomocí tekutých kříd je dětem zakázáno z důvodů finanční nákladnosti těchto pomůcek. Ve třídě je učitelům i vychovatelkám k dispozici také tiskárna a na chodbě je společná kopírka.

Publikace

Škola disponuje odbornými knihami nejen o školní družině, ale i o poruchách chování a učení. Všechny publikace jsou uloženy ve skříních na společných chodbách a jsou přístupné všem pedagogickým pracovníkům této základní školy. Je možné si je vypůjčit prezenčně, ale i domů. Dále nabízí možnost používat anglické učebnice v blocích anglického jazyka, ty jsou k dispozici v několika výtiscích, aby je děti mohly používat společně. Součástí těchto učebnic jsou i názorné obrázky zvané flashcards a audiovizuální materiály. Nechybí zde ani velké množství pohádkových knih.

Kromě knih ve skříních, které mají k dispozici pedagogičtí pracovníci, mají děti v jednotlivých třídách další knihy, které si mohou prohlížet či číst v rámci odpolední družiny. Jsou to většinou pohádky a encyklopedie.

Hry a hračky

V každé třídě je nepřeberné množství plyšových hraček, stavebnic, společenských a konstruktivních her, které jsou dětem dostupné o přestávkách ve vyučování a ve školní družině. Dalšími možnostmi trávení volného času jsou deskové hry, pexesa, karetní hry, puzzle a jiné.

Některé dražší hračky a vybavení jsou umístěny v kabinetu vychovatelek. Odtud si je mohou vychovatelky volně brát a na konci dne je vrací zpět do kabinetu. Mezi tyto hry patří například taneční podložka, Scrabble, Kris Kros, Monopoly Junior a různé karetní hry.

Výtvarný materiál

Pro výtvarné činnosti mají vychovatelky k dispozici jak základní vybavení, jako jsou papíry, barvy, nůžky, lepidla, štětce, ale i korálky a různé netradiční materiály. Po domluvě s vedením školy je možné dokoupit potřebné vybavení.

Dalším faktorem nepřímo ovlivňujícím zájmové vzdělávání je také **prostředí**. Jednotlivé třídy jsou si velmi podobné. Jsou prostorné. Každá stěna je vymalována jinou barvou. Barvy jsou pastelové. Osvětlení je dostatečné. Ve třídách i na chodbách se vyskytují nástěnky s výtvarnými pracemi žáků. V každé třídě je dostatek prostoru pro hru na koberci, kde lze také vést diskuze či hrát hry. V zadní části každé třídy jsou pracovní stoly, aby děti nemusely při pobytu ve školní družině sedět ve školních lavicích. U těchto pracovních stolů se také odehrává většina výtvarných aktivit.

Jednou z možností trávení volného času je také **využívání školního dvora**. Školní dvůr není velký, ale je zde multifunkční prostor vybavený brankami, ping-pongovým stolem a skluzavkou pro menší děti. Vychovatelé zde dětem mohou půjčit míče, švihadla či kruhy na cvičení.

7. Empirická část

Empirická část bakalářské práce se věnuje výzkumnému šetření ve školní družině na soukromé škole s rozšířenou výukou jazyků v Brně. Úvodní část se věnuje teoreticky metodologii výzkumu. V textu se pokusím přiblížit cíle výzkumu, techniku sběru dat a popíšu blíže výzkumný vzorek. Následující část se věnuje již samotné analýze a interpretaci dat získané pomocí strukturovaných rozhovorů a pozorováním.

7.1 Definice výzkumného problému a cíle výzkumu

Téma výzkumné studie bylo zvoleno na základě mých zájmů a zkušeností s prací vychovatelky ve školní družině. Tuto školní družinu navštěvují děti, jejichž rodiče se především musí věnovat pracovním povinnostem. Vychovatelky ve školní družině se ujímají velmi důležité role. Měly by být pozitivním vzorem, předávat dětem vědomosti a znalosti a především je motivovat ke smysluplným činnostem ve volném čase tak, aby se co nejvíce v rámci primární prevence předešlo sociálně-patologickým jevům. Dalším důvodem je utváření hodnotového žebříčku, který dlouhodobě ovlivňuje další vývoj dítěte a poté i dospělého člověka.

Hlavním cílem výzkumné části je zjistit, jaké činnosti vychovatelé ve výše popsané školní družině zařazují a zda odpovídají požadavkům na současnou výchovu ve volném čase. Tento hlavní cíl by měl být podpořen zjištěními dílčích cílů, které budou odpovídat na konkrétní výzkumné otázky:

- Zmapovat míru přípravy na volnočasové činnosti ve školní družině (Kolik času věnují vychovatelky přípravě na činnosti ve školní družině? Jakým způsobem se připravují?)
- Zjistit stupeň dokončeného vzdělání a specializaci vychovatelek (Jaké mají vychovatelky vzdělání?)
- Zjistit faktory ovlivňující volbu činností a jejich zařazení do plánu (Které typy činností vychovatelky realizují v praxi?)

7.2 Výzkumné paradigma, technika sběru dat

Pro empirickou část mé bakalářské práce jsem zvolila kvalitativně orientovaný přístup. Základním důvodem pro zvolení kvalitativní formy výzkumu je hloubková analýza stanoveného výzkumného problému. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu mi nejde o zobecnění na určitou část populace, ale na prozkoumání činnosti určité školní družiny do hloubky, což by se v kvantitativním šetření nepodařilo.

„Kvalitativní přístup definujeme jako proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu.“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 7).

Hlavní metodou sběru dat jsou polo-strukturované rozhovory se záměrně vybranými vychovatelkami školní družiny. Kvalitativního výzkumu se účastnily 4 vychovatelky, každá je zástupkyní jednoho ročníku (1. -5. ročník). Polo-strukturované interview mi umožnilo přizpůsobit se odpovědím respondentek, pozměnit pořadí otázek či klást doplňující otázky a tím toto téma prozkoumat více do hloubky. Rozhovor je jednou z nejpoužívanějších technik sběru dat v kvalitativním výzkumu. Rozhovory probíhaly na začátku roku 2013.

Základem pro polo-strukturovaný rozhovor byl předem připravený seznam témat. Tento seznam byl vytvořen tak, aby otázky na sebe navazovaly tematicky. Mezi první skupinu patřily otázky identifikační, které se vztahovaly na základní informace o věku a vzdělání respondentů. Poté jsem navázala otázkami vztahujícími se k předem stanoveným tématům. Základními tématy rozhovoru byly tyto okruhy:

- vzdělání vychovatelů,
- příprava na práci ve školní družině,
- školní vzdělávací plán,
- typy činností ve školní družině.

Rozhovory byly nahrávány na diktafon a následně přepsány do textové podoby.

Vedlejší, doplňkovou metodou, bylo zvoleno zúčastněné pozorování. Prvním důvodem bylo ověřování uvedených údajů v rozhovorech. Druhý důvod pro volbu pozorování je, že může zachytit zcela rutinní informace, které si informantky vůbec nemusí uvědomovat, a tudíž je neuvedly při rozhovorech. Uvedené pozorování by se dalo charakterizovat jako přímé a skryté. Přímé proto, že jsem se účastnila pozorování

ve třídách v době, kdy probíhala školní družina. Skryté pozorování probíhalo proto, že děti mě znají jako vychovatelku ve školní družině a v mé přítomnosti se chovaly zcela běžně, navíc děti nebyly obeznámeny s tím, že provádím pozorování. Ani vychovatelky netušily, že v době, kdy jsem ve třídě, probíhá pozorování. To probíhalo průběžně od září roku 2012 do ledna roku 2013. Při pozorování jsem využívala terénních zápisů. „Terénní zápisy (field notes) se liší od vzorků událostí tím, že pozorovatel neuskutečňuje úplný záznam věci, ale z existujících jevů vybírá věci, kterým věnuje pozornost. Pozorovatel sám rozhoduje, co je pro pozorování důležité a co ne.“ (Gavora, 2000, s. 151).

7.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek se skládal ze čtyř respondentek. Všechny dotazované jsou ženy a jsou záměrně vybrány jako zástupkyně jednotlivých ročníků ve školní družině. Respondentky jsem oslovila osobně. Jelikož se navzájem známe, odpovědi respondentek by měly být upřímné a pravdivé, což je jedna z výhod rozhovoru. Všechny oslovené souhlasily s rozhovorem, který by probíhal v prostorách školy a školní družiny. Vzhledem k zachování anonymity dotazovaných, jsou jednotlivým informantkám přiřazena jména a písmena dle následujícího schématu:

Vychovatelka prvního ročníku: Alice (A)

Vychovatelka druhého ročníku: Beáta (B)

Vychovatelka třetího ročníku: Cecílie (C)

Vychovatelka čtvrtého a pátého ročníku: Dana (D)

Respondentka č. 1 – Alice, 24let

První dotazovaná je vychovatelkou 15 dětí prvního ročníku. V družině je vychovatelkou již druhým školním rokem. Alice studuje magisterský obor na fakultě Sociálních studií na Masarykově univerzitě. V Brně pobývá ve studentském bytě. Kromě brigády ve školní družině pracuje také na rektorátu Masarykovy univerzity. Ve volném čase ráda sportuje. Baví ji horolezectví.

Respondentka č. 2 – Beáta, 25let

Beáta studuje na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, obor přírodopis a výchova ke zdraví. Ve školní družině pracuje již druhý školní rok, již druhým rokem

se stará o třídu o počtu 15žáků. Beáta bydlí v Brně, ve volném čase chodí ráda ven s přáteli a na různé kulturní akce.

Respondentka č. 3 – Cecílie,

Třetí dotazovanou je Cecílie, která bydlí v Brně. Ve školní družině je také druhým rokem. Studuje na Stavební fakultě Vysokého učení technického v Brně. Ve volném čase je nejradši s přáteli a s rodinou. Stará se také o třídu s 15 žáky.

Respondentka č. 4 – Dana

Dana je 24letá studentka Pedagogické fakulty na Masarykově univerzitě v Brně. Ve volném čase se ráda vídá se svými přáteli. Dana je vychovatelkou čtvrté i páté třídy zároveň, jelikož většina dětí z těchto tříd odchází po vyučování domů.

Všechny rozhovory proběhly na počátku roku 2013, v kabinetu vychovatelek po pracovní době.

7.4 Metoda zpracování dat

Rozhovory byly přepsány a dále analyzovány pomocí metody otevřeného kódování. „*Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů.*“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 43).

Proces kódování jsem pojala analýzou po větách a odstavcích. Dle Strausse a Corbinové (1999) je toto kódování vhodné, pokud máme nadefinováno několik kategorií a chceme kódovat souvislosti okolo nich. Nad jednotlivá slova, věty či odstavce byly zapisovány jevy vystihující charakter sdělení. Ty byly následně porovnány ve všech rozhovorech a z nich byly utvořeny kategorie. U těchto kategorií jsem následně určila vlastnosti a dimenzionální rozsah.

Při pozorování jsem se zaměřovala především na zapisování typů činností, které ve školní družině probíhají. Při průběhu zapisování činností jsem získávala data i psaním terénních zápisů. Uskutečňované činnosti jsem následně rozčlenila do několika kategorií a vytvořila přehlednou tabulku. Výsledky obou metod jsou podrobně popsány v následujících kapitolách.

7.5 Analýza a interpretace rozhovorů

Pomocí metody otevřeného kódování vznikly čtyři základní kategorie. Ty se částečně odvíjí od základních témat rozhovoru uvedených v kapitole 7.2. Tyto kategorie jsou pojmenovány následovně: Vzdělání a praxe aneb co je důležitější, Školní vzdělávací program aneb co je psáno, to je dáno, Příprava vychovatelek na činnosti ve školní družině a Činnosti uskutečňované ve školní družině.

Jednotlivé kategorie a jejich vlastnosti jsou pro přiblížení doplněny o autentické výňatky z rozhovorů, mohou se zde tudíž objevit gramatické chyby či nespisovné výrazy. Za jednotlivými výňatky se nachází závorky se zkratkou jmen vychovatelek, upřesnění najdete v kapitole 7.3. Těmito kategoriemi se rozvíjí dílčí cíle. Hlavním cílem však bylo zjistit, jaké činnosti probíhají ve školní družině a zda odpovídají požadavkům na současnou výchovu ve volném čase. Tohoto hlavního cíle jsem se rozhodla dosáhnout kombinací provedených rozhovorů s respondentkami a přímého zúčastněného pozorování.

7.5.1 Vzdělání a praxe aneb co je důležitější

Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Pedagogické vzdělání	Přínosné
Pocit znevýhodnění	Žádný
Pedagogická praxe	Bohatá
Znalost anglického jazyka	Dostačující
Praxe oproti vzdělání	Důležitá

Dvě z respondentek, Beáta a Dana (B, D), mají **pedagogické vzdělání**, které vnímají jako přínosné především z hlediska diagnostiky různých odchylek a poruch chování. Díky svému pedagogickému vzdělání ví, jaké volit přístupy a metody práce k jednotlivým dětem. Dle jejich názoru týkajícího se volby programu, mohou ho plně přizpůsobovat individuálním zvláštostem dětí díky svému vzdělání.

„Myslím si, že to vzdělání ti pomůže třeba v tom, že ty děti můžeš tak nějak diagnostikovat a zjišťovat nějaké odchylky. Potom víš, že to dítě nezlobí jen proto, že je hloupé, ale dovedeš si i vysvětlit, že by tam mohla být nějaká porucha. Potom k nim taky můžeš takhle přistupovat.“ (B)

„Já si myslím, že výhoda to určitě je, protože je mnohem snazší pochopit chování dětí nebo pro děti vymýšlet program.“ (D)

Alice a Cecílie (A, C) nemají pedagogické vzdělání, ale tuto skutečnost nevnímají v žádném případě jako **nevýhodu**. Alice (A) zastává názor, že praxe je mnohem cennější než vzdělání. Cecílie (C) vnímá jako stěžejní pro práci s dětmi kladný vztah k dětem.

„Já osobně vůbec žádné znevýhodnění nepociťuju, protože si myslím, že má dlouholetá praxe je mnohem víc, než pár teoretických vědomostí.“ (A)

„O vzdělání to přece není, ale o vztahu k těm dětem. Jestli s něma umíš mluvit. Mámy taky nemají žádné pedagogické vzdělání a není to důvod, že by byly špatné mámy.“ (C)

Všechny dotazované odpovídaly na otázku pedagogické praxe. Z výpovědí vyplývá, že všechny respondentky mají **předchozí praxi s dětmi**. Délka těchto praxí se však liší. Nejkratší praxi a zkušenosti s prací s dětmi má vychovatelka čtvrtého a pátého ročníku, Dana (D). Naopak největší zkušenosti s dětmi má vychovatelka prvního ročníku, Alice (A), která pracuje s dětmi již od svých čtrnácti let, tedy celkem deset let. Dvě vychovatelky s pedagogickým vzděláním mají zkušenosti s dětmi z povinných praxí (B, D).

„Zkušenosti jsem začala sbírat od čtrnácti let, kdy jsem začala vést oddíl ve Skautu. V patnácti letech jsem se přidala do skupiny mládeže Českého červeného kříže. V 16 letech jsem začala vést různé aktivity v salesiánském středisku. Od sedmnácti let jsem učila děti na flétničku v domě dětí a mládeže. a také jsem učila zpívání ve sboru. (...)Když jsem přišla do Brna, všechny předchozí aktivity jsem pustila a začala jsem učit flétničku přes Rytmik. Vedla jsem kroužek angličtiny ve Fantazii a k tomu jsem doučovala tři děti skoro tři roky. (...)Vedla jsem ještě vzdělávací, hudební a logopedicky založené programy ve Vesně.“ (A)

„No tak kromě dvou roků, co jsem tady ještě dva, až tři roky doučuju v projektu Domácí učitel romské žáky. a mám taky praxe ze školy, co byly povinné.“ (B)

„Mám praxi ze školky, pomáhala jsem tam asi půl roku, ale nepravidelně. Jinak jsem hodně podílela na výchově mladších bratranců a sestřenic.“ (C)

„Kromě družiny jenom povinné praxe ze školy.“ (D)

Znalost anglického jazyka vychovatelky získaly prostřednictvím školských institucí – na gymnáziu, v jazykové škole, či vysokoškolským studiem. Jen Alice byla několikrát v zahraničí. Dana oproti tomu studuje lektorství anglického jazyka. Žádná z respondentek však nepociťuje v této oblasti nedostatky.

„Jako největší mezník považuju asi čtyřměsíční pobyt v USA. Mám také akademické zkoušky na univerzitě. No a každé léto od druhého ročníku na gymnáziu jsem byla v zahraničí přes Červený kříž, jinak žádné certifikáty nemám.“ (A)

„Tak jeden rok jsem byla na jazykovce, mám maturitu z angličtiny no a týden jsem byla v Londýně, ale to se asi nepočítá, že?“ (B)

„Angličtinu umím jen z gymplu.“ (C)

„Jak jsem říkala, já studuju lektorství angličtiny. Jinak mám maturitu z angličtiny a hodně se učím samostudiem. Jazyky mě prostě baví.“ (D)

Při kódování jsem z odpovědí respondentek zjistila, že mnohem důležitější, než vzdělání je pro vychovatelky **praxe**. Ta se nedá ve škole naučit a je zdrojem inspirace pro různé činnosti ve školní družině. i pro studentku pedagogického oboru, Beátu, je praxe velice cenná. Jedním z požadavků kladených na vychovatelky jsou i dovednosti, které vychovatelky praxí mohou získávat. (Pro doplnění uvádím, že tři ze čtyř respondentek pracují jako vychovatelky ve školní družině již druhý školní rok)

„Já osobně vůbec žádné znevýhodnění nepociťuju, protože si myslím, že má dlouholetá praxe je mnohem víc, než pár teoretických vědomostí. (...) Nemyslím si, že někdo, kdo právě vystudoval pedagogiku bez praktických vědomostí, by měl tolik nápadů na hry jako já.“ (A)

„Já si myslím, že přehled získáš hodně tou praxí. Až budu učit, tak se to naučím hlavně tou praxí. Třeba tahle družina mi dala hrozně moc, co se týká zkušeností. Každá praxe mě posune někam dál.“ (B)

7.5.2 Školní vzdělávací program aneb co je psáno, to je dáno

Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Snaha o plnění	značná
Inspirace	vhodná
Návaznost	nedostačující
Nedostatky ŠVP	mírné

Na otázku, zda se vychovatelky opravdu řídí školním vzdělávacím programem (ukázku naleznete v příloze č. 1), odpověděly většinou, že se **snaží** dělat všechny aktivity stanovené v tomto plánu. Školní vzdělávací plán je závazným dokumentem a až na Danu (D) všechny vychovatelky plní povinnosti, které z tohoto dokumentu vyplývají. Jedinou výjimkou jsou situace, kdy nelze ovlivnit splnění daného bodu.

„Snažíme se splnit všechno. Ale třeba v lednu byla v plánu soutěž v hodu sněhovou koulí. Ale to žádný sníh nebyl.“ (A)

„Co je předepsané, tak se s něma snažím dělat.“ (B)

„Snažíme se plnit všechno, i když ne vždy je to jednoduché. Jde totiž o to, že kreslit se třetákama ovoce a zeleninu je matoucí jak pro mě tak pro ně. Ale všechno si zkusíme, někdy se z toho rozvine krásný velký projekt a někdy pár papírů zmačkaných v koši.“ (C)

Dvě ze čtyř respondentek, Beáta a Dana tvrdí, že harmonogram je dobrým zdrojem pro **inspiraci**. Je jakýmsi návodem pro volbu témat a činností, pokud si vychovatelka neví rady, jaké činnosti pro práci s dětmi zvolit, ale je také jakýmsi „startovním můstkem“ pro zvolení obecného tématu. Uchopení těchto činností je plně v rukou vychovatelek a školní vzdělávací program zde tedy plní svou roli.

„Jinak je to dobrý pro inspiraci. Člověk se má od čeho odpíchnout, když třeba neví, co má s děckama dělat.“ (B)

„Harmonogram mi připadá dobrý, funguje jako takový návod, jaká témata pro práci volit, ale rezervy určitě má.“ (D)

Jako jeden z nedostatků školního vzdělávacího programu uvádí Beáta **nenávaznost** jednotlivých témat v některých měsících při srovnání s jinými měsíci

v roce. (Příklad měsíčního plánu je obsažen v příloze č. 1) Alice však říká, že po splnění tematických okruhů ve školním vzdělávacím programu se s dětmi věnuje jiným tématům dle jejího uvážení, čímž by se teoreticky mohla pokusit o propojení jednotlivých témat.

„U některých měsíců ty celky nenavazují na sebe. Třeba jeden měsíc tam jsou útulky a ta zdravá strava. Nenavazuje to pěkně, jako třeba před Vánoce.“ (B)

„Děláme to tak, že probereme, co je v harmonogramu a potom děláme nějaká témata navíc.“ (A)

Důležité téma týkající se **nedostatků** školního vzdělávacího programu nastínila Dana. Ta tvrdí, že některé činnosti odmítá z důvodů objevujících se sociálních rozdílů mezi dětmi. Odmítá například diskuzi o povolání rodičů a nahrazuje je diskuzemi o zájmech samotných dětí. Objevuje se zde fakt, že ač děti navštěvují soukromou základní školu, sociální rozdíly jsou zde veliké. Některé činnosti tedy dokonce prohlubují sociální rozdíly žáků. Dana se také zmínila o tom, že žáci prvního ročníku sociální rozdíly mezi dětmi ještě nevnímají nebo si je neuvědomují.

„Rozhodně odmítám s dětmi v páté třídě malovat ovoce a zeleninu, mrkví jsem se na základce nakreslila až dost. A teď vážně. Nerada se s dětmi bavím o jejich rodinách a připadá mi, že to tak cítí i ty děti. Například diskuze o tom, co dělá tatínek a maminka jsou naprosto mimo, protože sociální rozdíly mezi jednotlivými dětmi mohou být i v této škole obrovské a zejména pro ty děti z chudších rodin mohou být ponižující. V tomhle věku se ty sociální rozdíly přeci jen projevují víc než u prvňáků. Radši se prostě s dětmi bavím o dětech samotných a zajímám se, co dělají ve volném čase ony.“ (D)

Dalším ze zmiňovaných **nedostatků** byly činnosti, které nebylo možné ovlivnit. Alice i Cecílie zmínily soutěž v hodu sněhovou koulí v měsíci lednu, kdy nebyl sníh pro uskutečnění těchto aktivit. Cecílie také uvedla, že témata se stále opakují již třetím rokem a starší ročníky tyto témata již nemusí nadchnout. Pojetí témat je však plně v rukou vychovatelek a je jen na nic, jak dané téma uchopí, jak uvedla Denisa.

„Třeba v lednu, kdy nebyl sníh, bylo v plánu, že máme soutěžit v hodu sněhovou koulí. A co vím, tak se opakují témata už třetí rok po sobě, takže ty starší děcka to už nudí. Chápeš, že se jim nechce každý rok řešit zdravá strava.“ (C)

„Ale třeba v lednu byla v plánu soutěž v hodu sněhovou koulí. Ale to žádný sníh nebyl.“ (A)

„Zase je pravda, že každé téma se dá nějak uchopit a podat v takové formě, aby odpovídalo věku a mentální úrovni dětí.“ (D)

7.5.3 Příprava vychovatelek na činnosti ve školní družině

Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Doba přípravy	Rozdílná
Vyhledávání na internetu	Časté
Modifikace	Potřebná

Tato kategorie vystihuje celkovou připravenost vychovatelů na výchovně-vzdělávací činnost ve školní družině, která je také důležitý faktorem kvality těchto činností. **Přípravě** na činnosti ve školní družině věnují vychovatelky různě dlouhou dobu. Alice se připravuje především při cestování do školní družiny, a to tak, že hledá nápady na činnosti ve svých bohatých zkušenostech s dětmi.

Konkrétní časy se liší mezi všemi vychovatelkami, avšak nejzajímavější informaci jsem získala od Cecílie. Ta se totiž nepřipravuje žádným způsobem a nevěnuje přípravě žádný čas. Dokonce ji má otázka rozesmála.

„Chceš to asi nějak specifikovat. Většinou tak třicet minut denně. Já znám spoustu her či aktivit, takže hledám akorát v hlavě.“ (A)

„Jak kdy. Někdy hodinu, někdy půl hodiny. Někdy jednorázově několik hodin.“ (B)

„(smích) Sranda? Nevěnuju přípravě žádný čas.“ (C)

„Času? Poměrně dost. Ale nejvíc času mi zabere vymýšlení aktivit, tak, aby děti bavily.“ (D)

Kromě pátrání v paměti a vlastního vymýšlení činností se respondentky svěřily také s tím, že značnou část přípravy tvoří **vyhledávání na internetu**. Vychovatelky na internetu vyhledávají různé hry, interaktivní hry, videa, inspiraci pro výtvarné činnosti nebo například informace týkající se státních svátků. Používání internetu je tedy rychlým řešením pro hledání informací ve chvílích, kdy je nutné se přizpůsobit nenadálým či neočekávaným situacím.

„Hlavně tu interaktivku. Písničky, příběhy a hry. Všechno si to ukládám jako koncepty na email. To je vlastně důvod, proč mám ten email pořád otevřený v družině. Různé aktivity tam mám rozdělené podle témat a pod tématy jednotlivé odkazy. Mám toho mraky za ty roky, co pracuju s dětma.“ (A)

„Zasednu k počítači a stahuju fotky, hlavně z různého tvoření. Prostě jak kdy. Někdy se nad tím zaseknu na dlouhou dobu a někdy se mi vůbec nechce. Ted' třeba chodím na praxi a tak není vůbec čas.“ (B)

„Občas vyhledám nějaké informace, týkající se znalostí a vědomostí.“ (C)

„Spíš vycházím ze sebe a z toho co umím, a to se snažím dětem v nějaké formě předat plus hledám na netu, například když jsou nějaké svátky, tak nějaké materiály k tomu.“ (D)

„Jojo, inspiraci na netu hledám, ale málokdy se povede najít už nějakou hotovou aktivitu, která by děti bavila, vždycky to musím všechno hodně upravovat.“ (D)

Třetí vlastnost v této kategorii jsem nazvala modifikace. Vychovatelky uváděly, že činnosti či hry musí často **modifikovat**. Přizpůsobení činností je důležité proto, aby tyto činnosti vyhovovaly konkrétním dětem s přihlédnutím k jejich věku a individuálním zvláštnostem. Aby vychovatelky mohly přetvářet a přizpůsobovat hry, je důležitá jistá míra kreativity a představivosti.

„Spoustu her jen tak zrecykluju a použiju je dál. Ale je pravda, že čím víc se připravuju, tím míň dělám.“ (A)

„Jojo, inspiraci na netu hledám, ale málokdy se povede najít už nějakou hotovou aktivitu, která by děti bavila, vždycky to musím všechno hodně upravovat.“ (D)

7.5.4 Přístup k činnostem uskutečňovaným ve školní družině

Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Používání technických vymožeností	časté
Volba účasti	možná
Motivace	rozdílná

Mobilní telefony a tablety jsou největšími přáteli dětí, ne však vychovatelek. Jak se vychovatelky shodly, děti je užívají hojně. Neshodly se již na tom, zda dětem tyto **technické vymoženosti** ve školní družině povolovat, či zakázat. Nejměrnější je v tomto ohledu Dana, která tablety i mobilní telefony povoluje. Dokonce hodnotí tyto činnosti jako jednu z mála aktivit, která děti spojuje. Uvádí, že je věcí rodičů, zda tato zařízení dětem koupí a pokud ano, mohou je děti používat.

„Při volné činnosti mobily i tablety povolují. Samozřejmě ne, pokud jdeme ven. Jsou to předměty, které dětem patří a pokud si rodiče nepřejí, aby si s nimi jejich dítě hrálo, pak je dítěti ani nepořizují. Navíc hraní na tabletech je jedna z mála činností, která děti spojuje a vytváří mezi nimi přátelské vazby.“ (D)

Alice uvedla, že tablety a mobilní telefony vnímá jako zlo. Nechce je zakazovat a snaží se děti upoutat jinou činností. Beáta si stěžuje, že tablety a mobilní telefony ruší jiné činnosti ve školní družině. Zmiňuje se však o tom, že tento problém přetrvává však posledního půl roku. Cecílie se snaží od dětí také odpoutat potřebu hrát na mobilních zařízeních hry.

„Tak to je zlo. Občas to povolím nějakému oslavenci, který má právě narozeniny, ve výjimečných případech. Zakazovat jim to ale taky nechci, tak se spíš snažím vymyslet jiné aktivity, které je nadchnou a nebudou chtít hledat v tašce tablety.“ (A)

„Napiš tam, že bohužel v poslední době hodně hrají na mobilech a tak. Všichni mají tablet. Ruší to činnost v družině. Dřív to nebylo tak hrozný, začalo to tak před půl rokem. Rodiče si myslí, že děckám něco koupí a jak dobře udělali.“ (B)

„Já se zase vyhýbám mobilům a tabletům. Zakazuju jim to a já sama počítač skoro nezapínám. Chtěla bych dětem ukázat, že volný čas se dá trávit i jinak, než sezením u počítače a hraním počítačových her.“ (C)

Respondentky uvedly, že pokud se děti nechtějí věnovat předem připravené činnosti, mohou si zvolit vlastní, individuální činnost, při které nebudou rušit ostatní děti. **Účast na aktivitách** ve školní družině tedy není povinná. Z výpovědi vychovatelek vyplývá, že dodržují dobrovolnost zájmových činností. Jedna z respondentek však přiznala, že dětem zakazuje mobilní telefony a tablety při naplánovaných aktivitách. Zde se dává přednost splnění harmonogramu.

„Do ničeho je nenutím.“ (A)

„Děti, které se nechtějí zapojit si najdou jinou činnost, při které nás nebudou rušit a nebudou při ní hluchní.“ (B)

„Pokud však máme dělat nějakou aktivitu, nutím děti, aby je schovaly a věnovaly se činnosti, které mají.“ (D)

Vychovatelky uvedly několik způsobů **motivace** dětí. Alice zavedla družinové hodnocení dětí a odměňuje je materiálně. Beáta, Cecílie i Dana se snaží motivovat děti spíše vnitřně, správným výběrem činností, které děti zajímají. Tyto činnosti tedy vychází z vnitřních zájmů většiny dětí. Dana materiální odměny odmítá, jelikož mají vše, co si přejí.

„U nás na angličtinu dobře funguje bodování, které jsme zavedli. Za správnou odpověď děti dostanou čárku. Za deset čárek mají hvězdičku a za deset hvězdiček pak odměnu. To funguje dobře.“ (A)

„Snažím se, aby už i téma činnosti bylo motivující, děti mají rádi vyrábění, takže většinou jsou rádi už jen proto, že jim oznámím, že budeme společně něco vyrábět. Taky si myslím, že je pro ně často přitažlivý i materiál, že kterého tvoříme, například při výrobě panáčků z buráků to byly kromě buráků i pohyblivé oči, chlupaté drátky, barevná vlna a další.“ (B)

„Když vím, co je baví, tak je motivuje v podstatě už ta činnost. Když jim řeknu, že dnes se budeme věnovat nějakému projektu, tak jsou rádi. Když hraju deskovky s nimi, tak si myslím, že je to taky baví víc, než kdybych na ně jen koukala. Prostě se zapojit a věnovat se jim. Není potřeba jim něco slibovat.“ (C)

„Motivovat děti je pro mě docela složité. Jak chceš motivovat někoho, kdo má naprosto všechno? Neexistuje žádná vnější odměna, kvůli které by se děti snažily, protože si mohou koupit v podstatě cokoli, co chtějí. Proto se je snažím motivovat nějak vnitřně, například tím, že činnost je pro ně sama zajímavá

nebo tím, že když rychle splní povinnosti, třeba když se věnují různým společným aktivitám, které jsou povinné, tak potom dostávají více prostoru pro volnou zábavu.“ (D)

7.6 Analýza a interpretace pozorování

V této části jsem se zaměřovala pouze na typy činností prováděné vychovatelkami ve zkoumané školní družině. Tyto typy činností jsou rozčleněny na jednotlivé kategorie, podle kterých jsem ověřovala zastoupení složek jednotlivých činností. Terénní poznámky však obsahovaly i zajímavé poznatky obsahující důležité informace o činnostech ve školní družině a přístupu vychovatelek. Tyto informace jsou shrnuty v kapitole 7.7.

7.6.1 Analýza činností odehrávajících se ve školní družině

Dle výsledků pozorování jsem vytvořila několik kategorií činností s jejími subkategoriemi:

- **Hudební a pěvecké činnosti** – zahrnují zpěv písní, poslech písní, hru na hudební nástroje, rytmická cvičení a hudební hry
- **Výtvarné a rukodělné činnosti** – zařazuji sem kresbu a malbu, vyrábění, modelářské práce
- **Sportovní, pohybové a taneční činnosti** – zde patří tanec, sportovní hry, hry s míčem, vycházky, či sportovní cvičení
- **Vzdělávací činnosti** – zahrnují grafomotorická cvičení, didaktické hry, výukové programy na PC, četbu knih a encyklopedií, projektovou výuku
- **Sociální a komunikační činnosti** – v této kategorii se vyskytuje diskuze, různé formy komunikace, povídání si, hry podporující spolupráci, skupinová práce či deskové hry
- **Technické činnosti** – do této kategorie jsem zařadila sledování videí, hry s interaktivní tabulí, hry na mobilních a hracích zařízeních

Pro optimální rozvoj osobnosti pokládám za důležité rozvíjet všechny složky výše uvedené. Je to z toho důvodu, aby si děti mohly zvolit činnosti, které je nejvíce naplňují a aby v nich mohly hledat hlubší smysl. (V příloze č.6 naleznete tabulku s činnostmi zjištěnými při pozorování)

Z výsledků pozorování vyplývá, že vychovatelka prvního ročníku zařazuje vždy alespoň jednu jmenovanou činnost, která by se dala zařadit do výše jmenovaných kategorií. Děti mají tedy dostatek podnětných impulzů pro zjišťování jejich individuálních zájmů a jejich zájmy mohou obsáhnout i do budoucna širší spektrum činností. Vychovatelka druhého ročníku také obsáhla každou kategorii.

Podstatně horších výsledků dosáhla vychovatelka třetího ročníku. Ta s dětmi naprosto vynechává hudební a pěveckou složku. V průběhu školní družiny jsem vypožadovala absenci technické složky. Děti nehrají hry na interaktivní tabuli a nepoužívají mobilní zařízení. Pokrok výpočetní techniky je zřejmý. Jelikož k němu vychovatelka třetího ročníku nemá pozitivní přístup, usuzuji, že dosud neobjevila například vzdělávací funkce těchto přístrojů tak, aby se daly využít ve prospěch dětí.

Vychovatelka čtvrtého a pátého ročníku nezařazuje výtvarné a rukodělné činnosti. Činnost dětí zahrnuje nejčastěji technickou složku, a to hraní na mobilních zařízeních. Zjistila jsem i absenci vzdělávacích činností.

7.6.2 Analýza činností dle Pávkové

Rozhodla jsem se uvést analýzu činností ještě jiným způsobem. V kapitole 5.4 jsou uvedeny jednotlivé typy zájmových činností dle Pávkové (2002). Konkrétně se jedná o:

- Společenskovědní
- Pracovně-technické
- Přírodovědně-ekologické
- Esteticko-výchovné
- Tělovýchovné

Společenskovědní činnosti se uskutečňují ve všech ročnících, jelikož se tyto činnosti značně prolínají s klíčovými kompetencemi obsaženými v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. **Pracovně-technické** činnosti souvisí v současné době především s používáním výpočetní techniky. Tyto činnosti se neuskutečňují ve třetím ročníku, vychovatelkou těchto dětí je Cecílie. **Přírodovědně-ekologické** činnosti jsou také uskutečňovány ve všech ročnících, jelikož jsou také obsaženy ve Školním vzdělávacím programu. Mezi tyto činnosti vychovatelky nejčastěji zařazují pozorování přírody při vycházkách do okolí. **Esteticko-výchovné** činnosti zahrnují velké množství činností. Vychovatelky neuskutečňují s dětmi všechny

činností, minimálně jedna konkrétní činnost však tuto složku zahrnuje. Nejběžnější činností zde patří malba, poslech písni, četba či pohybové hry. **Tělovýchovné** aktivity jsou nedílnou součástí každého dne ve školní družině. Žáci mají potřebu pohybové aktivity po náročném dni ve škole. Vychovatelky tedy tuto činnost zařazují velmi často. V případě pěkného počasí tráví děti většinu odpoledne venku na školním hřišti nebo na vycházkách.

7.7 Shrnutí rozhovorů a pozorování

Prvním z dílčích cílů bylo zjistit, zda mají vychovatelky odpovídající pedagogické vzdělání. Polovina vychovatelek, tedy dvě respondentky ze čtyř nesplňují vzdělanostní předpoklady pro výkon této profese. Jedna z těchto respondentek nemá ani adekvátní délku praxe, která by nahradila alespoň část znalostí. Nároky na vzdělání a praxi vychovatelek v soukromé škole jsou podstatně nižší. Výběr vychovatelek je v kompetenci vedoucího pracovníka školní družiny a zástupkyně ředitele této soukromé školy. Zmíněné nedostatky se mohou projevit při volbě vhodných činností, při řešení a diagnostice problémů v chování, při volbě vhodných pedagogických metod a postupů. Vychovatelka prvního ročníku také nemá adekvátní vzdělání, které však nevnímá jako nevýhodu a nahrazuje jej svou desetiletou praxí s dětmi. Tato délka praxe pozitivně ovlivňuje především dovednostní předpoklady vychovatelky týkající se vhodné motivace či obšírnou znalost aktivit, které s dětmi může ve školní družině uplatnit. Z rozhovorů vyplývá, že vychovatelky si plně neuvědomují, jakou míru zodpovědnosti přejímají za výchovu a vzdělávání dětí ve volném čase.

Další dílčí cíl spočíval ve zmapování připravenosti vychovatelek na činnosti ve školní družině. Překvapilo mě, že vychovatelky neuvedly v rozhovorech dřívější příchod do školní družiny a využívání materiálů a pomůcek, které mají k dispozici a mohou v nich hledat inspiraci pro činnosti ve školní družině. Z pozorování vyplynulo, že pouze vychovatelka prvního ročníku používá pexesa a materiály pro výuku anglického jazyka. Ostatní vychovatelky dávají přednost vyhledávání na internetu v průběhu školní družiny. Kromě vychovatelek čtvrtého a pátého ročníku, všechny vychovatelky využívají výtvarné potřeby pro činnosti v družině. Z pozorování vyplývá, že vychovatelky nevyužívají všech možností a dostupných prostředků pro volbu činností. Vychovatelky si pro přípravu činností mohou zvolit, které materiály zvolit. I přes to, že vychovatelky se připravují především krátkodobě, nezaznamenala jsem při

pozorování žádné deficity. Vychovatelky se uměly daným situacím přizpůsobit a dokázaly dětem nabídnout vždy alternativní činnost. Z hlediska věkových odlišností, vychovatelky si dokázaly poradit i v případě, že daná činnost nebyla vhodná pro věkovou kategorii těchto dětí, což koresponduje s výpověďmi respondentek.

Třetí dílčí cíl si kladl za úkol zjistit, podle čeho volí vychovatelky typy činností a jaké činnosti zařazují. Z rozhovorů je zřejmé, že vychovatelky se umí přizpůsobit dané situaci a zvolené typy činností zařazovat podle aktuálního rozpoložení žáků. Vnímavě reagují na únavu dětí či jejich proměny nálad. Přiznaly, že se také řídí harmonogramem na daný měsíc, tudíž v tomto směru jsou splněny všechny požadavky, které jsou na vychovatelky kladeny.

Hlavním cílem empirické části bakalářské práce bylo zjistit, jaké činnosti vychovatelky ve výše popsané školní družině zařazují a zda odpovídají požadavkům na současnou výchovu ve volném čase. Jednotlivé činnosti i typy činností byly rozříděny a porovnány v předchozích kapitolách. Vzhledem k rozsahu výzkumného vzorku není možné tuto práci zobecnit na celou populaci. Není jednoduché posoudit, zda činnosti striktně odpovídají požadavkům volného času. Například požadavek pedagogického ovlivňování volného času, ve kterém mají být děti seznamovány se všemi možnostmi trávení volného času tak, aby u dětí vytvářely zájmy a hodnoty, by mohl být narušen přístupem některých vychovatelek, které některé typy činností odmítají. Ač školní družina nabízí velké množství kroužků, některé děti se mohou stydět docházet před zraky svých spolužáků do těchto zájmových útvarů. Tuto možnost však kompenzuje požadavek dobrovolnosti, kdy děti mohou odmítnout aktivitu, která je neuspokojuje a zvolit si jinou individuální činnost. Je důležité připomenout, že ve školní družině se jedná především o zájmové vzdělávání, které by mělo brát hlavně v potaz zájmy jednotlivých dětí. Činnosti děti uspokojují, každá z vychovatelek si již ověřila na dětech činnosti, které je nejvíce zajímají a ty s nimi uskutečňuje. Dle mého názoru by však bylo vhodné dětem ukázat i netradiční činnosti, přinést nové nápady a hry.

Vychovatelky však nevyužívají dostatečně daného potenciálu a možností, které v dané škole mají. Při rozhovorech jsem zaznamenala promítnutí osobnosti a zájmů vychovatele do uskutečňovaných činností. Vychovatelka s negativním názorem na výpočetní techniku ji zakazuje žákům ve školní družině a naopak vychovatelka, která má ráda výtvarnou výchovu, připravuje velmi často činnosti rukodělné a výtvarné. To může značně omezit rozhled dětí v možnostech trávení volného času.

Požadavek zájmovosti a zajímavosti se pravděpodobně daří naplňovat. i přes nedostatky v některých typech činností lze vyzdvihnout vhodný poměr volné, tedy spontánní činnosti a činnosti řízené. Děti se do činností, které vychovatelky vymyslely, zapojovaly. Vychovatelky měly pro děti vždy připravené náhradní aktivity.

Jeden z požadavků volného času se vychovatelkám daří plnit v dostatečné míře, a tím je požadavek citlivosti. Vychovatelky mají s dětmi blízké vztahy, prokazují schopnost empatie. Citlivě přistupují k dětem a jejich potřebám. Ve třídě navozují velmi příjemnou atmosféru, která kladně ovlivňuje děti. Ty prožívají často pocit úspěchu a radosti, kterou mají s kým sdílet.

Ač jsem našla potencionální nedostatky v činnostech uskutečňovaných ve školní družině, celkově musím shrnout přístup vychovatelů, možnosti na trávení činností ve školní družině i volbu činností za nadstandardní. Jednotliví žáci jsou rozděleni do družiny dle jednotlivých tříd. To zaručuje velmi osobitý a individuální přístup vychovatelek. Vychovatelky mají možnost činnosti upravovat dle věkových zvláštností dětí, což je velkým přínosem při srovnání s běžnou školní družinou seskupující několik ročníků. Volba činností se částečně řídí školním vzdělávacím programem, který dle mého navazuje ve velké míře na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a klíčové kompetence. Tyto činnosti mi připadají velmi teoretické. Volba doplňkových činností vychovatelek by se měla tedy spíše zaměřovat na jakékoliv formy zájmových činností, dle zájmů dětí. Vychovatelky na soukromých školách nebudou muset mít požadované vzdělání, jak tomu bude od roku 2014. Vedení soukromé školy bych doporučila alespoň školení pro vychovatelky, ve kterém by se mohly dozvědět důležité informace týkající se výchovy a vzdělávání dětí, aby si vychovatelky uvědomily, že na svých bedrech nesou část zodpovědnosti za děti.

Je zřejmé, že výsledky výzkumu nelze zobecňovat. Bylo by zajímavé v rámci výzkumu zjistit, jaké jsou hodnotové žebříčky dětí a zda se daří u dětí pěstovat vhodné zájmy. Dle tohoto vyhodnocení by škola mohla následně zařadit například více aktivit zaměřených na primární prevenci sociálně-patologických jevů.

8. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala především činnostmi v soukromé školní družině v Brně. Mým hlavním cílem bylo prozkoumat činnosti ve školní družině. V průběhu zpracovávání jsem však zjistila, že na činnostech ve školní družině se výraznou měrou podílí hned několik faktorů. Jedním z nich je školní vzdělávací plán, který si školy zpracovávají samy, tím dalším jsou samotné vychovatelky, které zodpovídají za volbu činností. Celé téma se široce dotýká volnočasového vzdělávání a výchovy ve volném čase, které je nedílnou součástí sociální pedagogiky. Celá práce se věnovala také důležitosti a potřebnosti institucí, jako jsou školní družiny.

V teoretické rovině jsem se pokusila nastínit důležité body týkající se jak dětí v období mladšího školního věku, problematiky volného času, tak i školních družin. Hlavních i dílčích cílů jsem dosahovala pomocí polo-strukturovaných rozhovorů a pozorování. Zjistila jsem, jaké činnosti a typy činností se ve školní družině odehrávají. V dnešní době je kladeno mnoho požadavků na současnou výchovu ve volném čase. Ne všechny tyto požadavky se vychovatelkám daří realizovat v plné míře. Ve srovnání s neorganizovanou činností dětí na ulicích se však tato školní družina snaží v co největší míře přispět ke zdravému a optimálnímu rozvoji dětí.

Z výsledků výzkumu je možné sledovat různé přístupy vychovatelek k přípravě na činnosti ve školní družině a jejich rozdílné názory na některé konkrétní činnosti. Vzhledem ke studovanému oboru mi tato bakalářská práce umožnila získat nejen cenné znalosti a informace při studiu odborných pramenů, ale také cenné poznatky a zkušenosti, které budu moci zúročit v potenciálním zaměstnání.

Ve 21. století zájem společnosti na zkvalitňování trávení volného času vzrůstá. Lidé si uvědomují, že kvalitní zájmové činnosti jsou jedním z ukazatelů zdravého životního stylu, který se dostává do popředí. Musíme věřit v to, že tato tendence nezanikne a že školní družiny budou stále chápány jako jeden z velmi významných institucí zajišťujících kvalitní trávení volného času.

Použitá literatura

Tištěné zdroje:

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, Bedřich. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 125 s. ISBN 978-80-7367-233-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011, 151 s. ISBN 978-80-7367-900-2.

HOSKOVCOVÁ, Simona a Lucie SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ. *Výchova k psychické odolnosti dítěte: silní pro život*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 218 s. ISBN 978-80-247-2206-1.

KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996, 63 s. ISBN 80-7067-669-8.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika: Předškolská a elementárna pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 455 s. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. vyd., přepracované a doplněné, v Grada Publishing 1. vyd. Praha: Grada, 1998, 343 s. ISBN 80-7169-195-x.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008, 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.

SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času) : [Určeno pro stud. fak. pedagog. MU v Brně]*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 183 s. ISBN 80-210-1007-x.

SVOBODOVÁ, Jarmila a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD, 2007, 140 s. ISBN 978-80-86633-81-7.

STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody Zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-85834-60-x.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Učební materiály pro kvalitativní výzkum v pedagogice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 175 s. ISBN 978-80-210-4359-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

Elektronické zdroje:

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postavení, organizaci a činnosti školních družin. Č.j.: 17 749/2002-51, Praha 10. 6. 2002. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. In: č. 74/2005. 2005. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

Volný čas a prevence u dětí a mládeže. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2002, 48 s. Dostupné z: www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: 561/2004 Sb. 1. 1. 2005. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: 563/2006 Sb. 24. 9. 2004. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich?highlightWords=563%2F2004>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vzor časového harmonogramu školní družiny pro školní rok 2012/2013

Příloha č. 2: Rozhovor s vychovatelkou prvního ročníku

Příloha č. 3: Rozhovor s vychovatelkou druhého ročníku

Příloha č. 4: Rozhovor s vychovatelkou třetího ročníku

Příloha č. 5: Rozhovor s vychovatelkou čtvrtého a pátého ročníku

Příloha č. 6: Tabulka vypořizovaných činností

Příloha č. 1

Vzor Časového harmonogramu školní družiny pro školní rok 2012/2013

Leden

- Povídáme si o tom, jak jsme prožili Vánoce
- Povídáme si o pořadech v TV, v rozhlasu a proč se nám líbí
- Dramatizujeme jednoduché pohádky a předvádíme je ostatním
- Čteme o přírodě a jejích proměnách
- Kreslíme krajinu v jednotlivých ročních obdobích
- Krmíme ptáčky v zimě
- Soutěžíme v hodu sněhovou koulí na cíl, do dálky
- Učíme se správně relaxovat a odpočívat
- Angličtina

1. třídy	2. třídy	3. třídy	4. a 5. třída
• Bodyparts • My puppet • Parts of the face, describe yourself • Food and toys • Games, songs, rhymes	• Parts of an animal • My favourite animal • Questions to identify animals • Small toys • Games, songs, rhymes	• Food • Parts of a plant • A recipe • A fruit and vegetable book • Conversation	• Position of adjectives, technical equipment • Pets, school subjects • Describing a picture • Holiday transport and problems • British holidays, transport history

Únor

- Hrajeme si na rodinu a porovnáváme, co která rodina jedla o víkendu. Připomínáme si zásady správné výživy.
- Kreslíme ovoce a zeleninu, hrajeme pexesa s touto tematikou
- Besedujeme o rodičích a prarodičích
- Vyprávíme o životě naší rodiny
- Vyprávíme o povolání rodičů, pantomimicky je předvedeme
- Vyprávíme si o útulcích pro zvířata
- Čteme si pověsti
- Angličtina

1. třídy	2. třídy	3. třídy	4. a 5. třída
• Animals • Structure: i like/I don't like, parts of a farm • Your own story, caring for animals – an animal book • Valentine's Day • Games, songs, rhymes	• Money, identify coins from the UK • Shopping, plural nouns • Numbers 1-100 • Valentine's Day • Games, songs, rhymes	• Places in a Down • My town, keeping public places tidy • Places in the country, map coordinates • Valentine's Day • Conversation	• Time, telling the time • Prepositions • Daily routine • Meal times • Valentine's Day • Conversation

Příloha č. 2

Rozhovor s vychovatelkou prvního ročníku, který proběhl dne 21.1. 2013

Já: M

Respondent č. 1: Alice (A)

M: Děkuji, že sis na mě udělala chvíli čas a že jsi souhlasila s nahráváním rozhovoru.

A: Rádo se stalo.

M: Mohla bys mi o sobě něco říci?

A: A co chceš vědět?

M: Prozatím postačí věk a vzdělání.

A: Tak je mi 24let. Vystudovala jsem bakalářský program na fakultě Sociálních studií, obor žurnalistika a environmentální studia. V současné době studuju navazující magisterské studium, obor Environmentální studia. Měla bych už končit, ale o rok prodlužuji. Nechci totiž do pracovního procesu.

M: A kolikátým rokem pracuješ v téhle družině?

A: Druhý rok jsem tady.

M: A jak se ti tady líbí? Jsi spokojená?

A: No jéje. Je to super brigáda. Já si práci s těma dětma dokonale užívám. Je to takový relax od mé druhé práce, co mám.

M: Máš nějakou praxi či zkušenosti s dětmi kromě školní družiny, ve které pracuješ teď?

A: Zkušenosti jsem začala sbírat od čtrnácti let, kdy jsem začala vést oddíl ve Skautu. V patnácti letech jsem se přidala do skupiny mládeže Českého červeného kříže. V 16 letech jsem začala vést různé aktivity v salesiánském středisku. Od sedmnácti let jsem učila děti na flétničku v domě dětí a mládeže. A také jsem učila zpívání ve sboru. To jsem měla všechno dohromady. Když jsem přišla do Brna, všechny předchozí aktivity jsem pustila a začala jsem učit flétničku přes Rytmik. Vedla jsem kroužek angličtiny ve Fantazii a k tomu jsem doučovala tři děti skoro tři roky. Ta rodina byla super, první rok jsem byla nadšená, učili jsme se slovíčka formou her, ale ty děti byly pak rozmazlené.

Vedla jsem ještě vzdělávací, hudební a logopedicky založené programy ve Vesně. Pak se to přejmenovala. No a to jsem všechno pustila, když jsem šla sem do družiny.

M: Ve školní družině vedeš blok anglického jazyka, kde ses ji naučila? Máš nějaké odborné vzdělání?

A: Jako největší mezník považuju asi čtyřměsíční pobyt v USA. Mám také akademické zkoušky na univerzitě. No a každé léto od druhého ročníku na gymnáziu jsem byla v zahraničí přes Červený kříž, jinak žádné certifikáty nemám.

M: Cítíš se nějak znevýhodněná proto, že nemáš pedagogické vzdělání?

A: Já osobně vůbec žádné znevýhodnění nepociťuju, protože si myslím, že má dlouholetá praxe je mnohem víc, než pár teoretických vědomostí. Za ty roky co s dětma pracuju, znám obrovské množství her a vím, jak se k dětem v určitém věku chovat. Nemyslím si, že někdo, kdo právě vystudoval pedagogiku bez praktických vědomostí, by měl tolik nápadů na hry jako já.

M: Zajímalo by mě, kolik času věnuješ přípravě na činnosti ve školní družině?

A: Chceš to asi nějak specifikovat. Většinou tak třicet minut denně. Já znám spoustu her či aktivit, takže hledám akorát v hlavě. Nejvíce času asi strávím vymýšlením při cestě do práce. Spoustu her jen tak zrecykluju a použiju je dál. Ale je pravda, že čím víc se připravuju, tím míň dělám. Protože mám třeba připravené nějaké pohybové hry a oni jsou zrovna hrozně utahaní.

M: Připravuješ se teoreticky, nebo i vyrábíš nějaké pomůcky či hry?

A: Většinu her si připravuju ve spolupráci s dětmi. Zapojím je do toho vyrábění během volné činnosti, ještě před angličtinou. Většina dětí se chce zapojit, takže je to super, že mi pomáhají a učí se tím, že si můžou i sami vyrobit nějakou hru.

M: Vyhledáváš i nějakou inspiraci na internetu?

A: Hlavně tu interaktivku. Písničky, příběhy a hry. Všechno si to ukládám jako koncepty na email. To je vlastně důvod, proč mám ten email pořád otevřený v družině. Různé aktivity tam mám rozdělené podle témat a pod témata jednotlivé odkazy. Mám toho mraky za ty roky, co pracuju s dětma.

M: Jak víš, práce v družině by se měla řídit školním vzdělávacím programem. Jsou nějaké body, které neplníte? Popřípadě jaké?

A: Snažíme se splnit všechno. Ale třeba v lednu byla v plánu soutěž v hodu sněhovou koulí. Ale to žádný sníh nebyl.

M: Vidiš nějaké rezervy v činnostech obsažených ve školním vzdělávacím programu?

A: Podle mě je to pro prvňáky, kteří neměli angličtinu ve školce super, možná i pro druháky. Ale pro druhou třídu prvňáčků, kterou učím já a kteří už anglicky umí, je to horší. My těch témat zvládneme mnohem víc a děti už umí to, co je v plánu. Minulý rok jsem se domlouvala s učitelkou dětí. Ptala jsem se jí, co probrali a co máme opakovat. Děláme to tak, že probereme, co je v harmonogramu a potom děláme nějaká témata navíc.

M: Jakým činnostem se ve školní družině nejčastěji věnujete?

A: Moje děti si rády malují. Umí si hrát sami, takže když chtějí, tak je nechám, aby si hrály.

M: Kterým činnostem se děti vyhýbají?

A: To je individuální. Některé děti nerady kreslí, některé se nechtějí zapojovat při kolektivních hrách. Taky to závisí na jejich aktuálním rozpoložení a náladě.

M: Takže nic specifického?

A: Myslím, že nic takového by se nenašlo. Do ničeho je nenutím.

M: Jak děti motivuješ?

A: U nás na angličtinu dobře funguje bodování, které jsme zavedli. Za správnou odpověď děti dostanou čárku. Za deset čárek mají hvězdičku a za deset hvězdiček pak odměnu. To funguje dobře. Pro získání pozornosti zase funguje počítání. Začnu počítat, děti zpozorní a zvednou ruku. Většinou ani nestihnou napočítat ani do pěti a všichni už jsou potichu se zvednutou rukou.

M: Jak vypadá běžné odpoledne ve školní družině?

A: Tak těch prvních 45minut si děti hrají samy, pokud nezlobí. Malují si nebo se samy nějak zabaví. Když zlobí, tak volnou činnost stopnu a vymyslím společnou aktivitu. Někdy jdeme ven na procházku, na dětské hřiště nebo na školní dvůr. Potom je angličtina a to děláme nějaké projekty nebo hrajeme interaktivní hry. Koukáme se na videa. Hodně pro ně hledám písničky, které bych mohla v angličtině použít. Někdy při angličtině vyrábíme a to si anglicky popisujeme, co děláme a co používáme. Já jim zase anglicky říkám instrukce. No a potom už je moc do ničeho nenutím. Když si hrají samy, nechám je. Když za mnou přijdou, že se nudí, tak jim vymyslím nějakou hru nebo si odpoledne pustíme pohádku, teď vedou Šmoulové a Scooby-doo.

M: Už jsem se ptala, ale podle čeho ty osobně volíš typy činností?

A: Hlavně podle jejich stavu. Občas jsou hodně utahaní, tak jim dám papíry na kreslení nebo si pustíme audiopohádku. Někdy jsou jak z divokých vajec, tak to zase hrajeme nějakou pohybovku. Hodně taky hrajeme divadlo, dramatizujeme různé pohádky, děti to moc baví. Mám ráda i projekty. Prostě jim třeba pustím písničku nebo pohádku, pak to rozebereme všemi možnými způsoby a nakonec nakreslíme. Hlavně na to děti musí mít náladu.

M: Jak to máš s tablety a mobilními telefony?

A: Tak to je zlo. Občas to povolím nějakému oslavenci, který má právě narozeniny, ve výjimečných případech. Zakazovat jim to ale taky nechci, tak se spíš snažím vymyslet jiné aktivity, které je nadchnou a nebudou chtít hledat v tašce tablety.

Příloha č. 3

Rozhovor s vychovatelkou druhého ročníku, který proběhl dne 8. 2. 2013

Já: M

Respondent č. 2: Beáta (B)

M: Chtěla bych poděkovat, že sis na mě udělala čas a že jsi souhlasila s nahráváním rozhovoru.

B: v pořádku.

M: Mohla bys mi o sobě něco říci?

B: No nevím, co chceš jako vědět. Studuju prvním rokem magisterský obor přírodopis a výchova ke zdraví na Masarykově univerzitě. V družině jsem už druhým rokem, jako druhý školní rok.

M: Máš nějakou praxi či zkušenosti s dětmi kromě školní družiny, ve které pracuješ teď?

B: No tak kromě dvou roků, co jsem tady ještě dva, až tři roky doučuju v projektu Domácí učitel romské žáky. A mám taky praxe ze školy, co byly povinné.

M: Ve školní družině vedeš blok anglického jazyka, máš nějaké odborné vzdělání?

B: Tak jeden rok jsem byla na jazykovce, mám maturitu z angličtiny no a týden jsem byla v Londýně, ale to se asi nepočítá, že?

M: Cítíš nějakou výhodu při práci vychovatelky v družině v tom, že studuješ pedagogický obor?

B: Já si myslím, že přehled získáš hodně tou praxí. Až budu učit, tak se to naučím hlavně tou praxí. Třeba tahle družina mi dala hrozně moc, co se týká zkušeností. Každá praxe mě posune někam dál. Baví mě to. Myslím si, že to vzdělání ti pomůže třeba v tom, že ty děti můžeš tak nějak diagnostikovat a zjišťovat nějaké odchylky. Potom víš, že to dítě nezlobí jen proto, že je hloupé, ale dovedeš si i vysvětlit, že by tam mohla být nějaká porucha. Potom k nim taky můžeš takhle přistupovat.

M: Zajímalo by mě, kolik času věnuješ přípravě na činnosti ve školní družině?

B: Jak kdy. Někdy hodinu, někdy půl hodiny. Někdy jednorázově několik hodin. Zasednu k počítači a stahuju fotky, hlavně z různého tvoření. Prostě jak kdy. Někdy se

nad tím zaseknu na dlouhou dobu a někdy se mi vůbec nechce. Teď třeba chodím na praxi a tak není vůbec čas. Jsem ráda, že stíhám, to co mám.

M: a připravuješ se jen teoreticky nebo i vyrábíš nějaké pomůcky či hry?

B: Někdy kupuju pomůcky, nebo pomůcky ve výtvarných potřebách a někdy nějakou hru. Hodně se to váže k svátkům a ročnímu období. Třeba před Vánoci a Velikonoci. Třeba naposledy jsme dělali figurky z arašídů, tak jsem je musela koupit.

M: Podle čeho ty osobně volíš typy činností?

B: Podle toho, aby byly vždy nějak zastoupeny všechny složky, třeba pohybová. Tam děláme tanec, jógu, pohybové hry nebo sportovní aktivity na hřišti. Potom volná zábava. Tam si děti malují, píší úkoly, relaxují, hrají si na koberci s hračkami. Potom co se týká řízené činnosti, tak tam děláme ty různé kreativní vyrábění a tvoření. No a potom je povinný blok angličtiny a soutěžení a spolupráce s ostatními dětmi a tak dále.

M: Jak víš, práce v družině by se měla řídit školním vzdělávacím programem. Jsou nějaké body, které neplníte? Popřípadě jaké?

B: Myslíš jako ten rozpis, jo? Co je předepsané, tak se s něma snažím dělat. Mám druháky, a ti moji jsou hodní, takže nijak neodmlouvají.

M: Vidiš nějaké rezervy v činnostech obsažených ve školním vzdělávacím programu?

B: u některých měsíců ty celky nenavazují na sebe. Třeba jeden měsíc tam jsou útluky a ta zdravá strava. Nenavazuje to pěkně, jako třeba před Vánocema. Jinak je to dobrý pro inspiraci. Člověk se má od čeho odpíchnout, když třeba neví, co má s děckama dělat.

M: Jakým činnostem se ve školní družině nejčastěji věnujete?

B: Nejčastěji...to asi pouštím písničky. Taky děláme pohybové aktivity, malování jako relaxační metodu. Někdy čteme. Hodně vyrábíme kvůli motorice. Občas tancují. Napiš tam, že bohužel v poslední době hodně hrají na mobilech a tak. Všichni mají tablet. Ruší to činnost v družině. Dřív to nebylo tak hrozný, začalo to tak před půl rokem. Rodiče si myslí, že děckám něco koupí a jak dobře udělali. Jo ta taky tam napiš, že děcka moc nečtou. Děti jsou rozmazlené. Závisí to i na rodině a já se pak snažím to napravit. Na některých dětech to jde vidět, že jsou rozmazlené. Už si na mě byli stěžovat rodiče, když jsem dítě nechala za dveřmi ani ne deset minut za trest. Druhý den přišli rodiče a samozřejmě že nevěří učitelce, ale dítěti a pak si chodí stěžovat.

M: Mají děti povolené používat mobilní telefony a tablety ve školní družině?

B: Vždy se je snažím nějakým způsobem přesvědčit, že si mají jít hrát jinak, ale nutit je samozřejmě nemůžu.

M: Takže uvádíš pohybové aktivity, malování, čtení, vyrábění, tanec – je to všechno?

B: Ještě bych přidala diskuzi. Před Vánoci si například sedneme do kroužku na koberec a probíráme si Vánoce. Já jim přečtu různé zvyky, jak se ve světě Vánoce slaví, jaké jsou symboly a pak se všichni zapojují do diskuze. Každé z dětí řekne svůj názor, jak to probíhá u nich doma a tak. Stejně je to například s tématem Velikonoc nebo s jinými tématy podle časového harmonogramu.

M: Mohla bys mi popsat typické odpoledne ve školní družině?

B: Pozdravím se s dětmi, společně se přivítáme, zapíšu do třídní knihy ty, co chybí a do docházkové knihy žáky přítomné. Asi půl hodiny až hodinu mají volnou zábavu, při které svačí, malují si, hrají na koberci a podobně. Pak jim oznámím téma vyrábění, které jsem si pro ně připravila a zeptám se jich, koho toto vyrábění nadchlo, kdo by si chtěl s námi tuto věc vytvořit. Je to třeba obrázek, origami nebo nalepování různých materiálů. Potom jim rozdám ten připravený materiál. Děti, které se nechtějí zapojit si najdou jinou činnost, při které nás nebudou rušit a nebudou při ní hluční. Potom musím hlídat čas, abychom stihli blok angličtiny. Po angličtině, nebo někdy i na začátku se spojujeme s jinou třídou a takto zůstaneme do konce družiny. V průběhu samozřejmě hlídám odchody dětí domů a do kroužků. Uf.

M: Kterým činností se děti vyhýbají?

B: Řekla bych, že taková aktivita není. Snažím se, aby byl program v družině bohatý, a většinu dětí vyrábění baví. Nevím o ničem, co by děti vyloženě nebavilo, nebo by se některé činnosti bránili.

M: Jak děti motivuješ k jednotlivým činnostem?

B: Snažím se, aby už i téma činnosti bylo motivující, děti mají rádi vyrábění, takže většinou jsou rádi už jen proto, že jim oznámím, že budeme společně něco vyrábět. Taký si myslím, že je pro ně často přitažlivý i materiál, že kterého tvoříme, například při výrobě panáčků z buráků to byly kromě buráků i pohyblivé oči, chlupaté drátky, barevná vlna a další. Děti mají vždy možnost tu činnost odmítnout a hrát si s něčím jiným na koberci, nebo se věnovat například prohlížení knih, psaní úkolů, ale jsem ráda, že se většinou do aktivity zapojí téměř celá třída.

M: Je něco, co bys mi chtěla ještě říci nebo něco, na co jsme zapoměly?

B: Já si myslím, že co se týká družiny, je to všechno.

M: Ještě jednou děkuji za tvůj čas a za poskytnutí rozhovoru.

B: Není zač.

Příloha č. 4

Rozhovor s vychovatelkou třetího ročníku, který proběhl dne 18. 1. 2013

Já: M

Respondent č. 3: Cecílie (C)

M: Chtěla bych poděkovat, že sis na mě udělala čas a že jsi souhlasila s nahráváním rozhovoru.

C: Ráda pomůžu.

M: Mohla bys mi sdělit svůj věk, co studuješ a jak dlouho pracuješ jako vychovatelka v této družině?

C: Jsem ve třetáku, studuju stavební management na Stavební fakultě v Brně.

M: Máš nějakou praxi či zkušenosti s dětmi kromě školní družiny, ve které pracuješ teď?

C: Mám praxi ze školky, pomáhala jsem tam asi půl roku, ale nepravidelně. Jinak jsem hodně podílela na výchově mladších bratranců a sestřenic.

M: Ve školní družině vedeš blok anglického jazyka, máš nějaké odborné vzdělání?

C: Angličtinu umím jen z gymplu.

M: A stačí ti ten gympl na angličtinu třetáků? Přeci jen ta jejich angličtina není už nejjednodušší.

C: No tak já mám takovou trošku pomalejší třídu, co se týká angličtiny, takže to zvládám celkem dobře, řekla bych. Necítím, že bych to někdy nezvládala.

M: Cítíš nějakou nevýhodu při práci vychovatelky v družině v tom, že nemáš pedagogické vzdělání?

C: O vzdělání to přece není, ale o vztahu k těm dětem. Jestli s něma umíš mluvit. Mámy taky nemají žádné pedagogické vzdělání a není to důvod, že by byly špatné mámy.

M: Zajímalo by mě, kolik času věnuješ přípravě na činnosti ve školní družině?

C: (smích) Sranda? Nevěnuju přípravě žádný čas.

M: Takže nevyhledáváš nic ani na internetu?

C: Ne, není potřeba. Občas vyhledám nějaké informace, týkající se znalostí a vědomostí.

M: Můžeš ty znalosti víc specifikovat? Co přesně tam vyhledáváš?

C: No různé informace, tak, abych je dětem mohla předat, když pracují na nějakém projektu. Zjišťuju si informace o různých svátcích, o jejich historii, o náboženství. Tak, abych jim nezačala něco říkat a pak jim nedokázala odpovědět na jejich zvědavé otázky.

M: Jak víš, práce v družině by se měla řídit školním vzdělávacím programem. Jsou nějaké body, které neplníte? Popřípadě jaké?

C: Snažíme se plnit všechno, i když ne vždy je to jednoduché. Jde totiž o to, že kreslit se třetíákama ovoce a zeleninu je matoucí jak pro mě tak pro ně. Ale všechno si zkusíme, někdy se z toho rozvine krásný velký projekt a někdy pár papírů zmačkaných v koši.

M: Vidiš nějaké rezervy v činnostech obsažených ve školním vzdělávacím programu?

C: Třeba v lednu, kdy nebyl sníh, bylo v plánu, že máme soutěžit v hodu sněhovou koulí. A co vím, tak se opakují témata už třetí rok po sobě, takže ty starší děcka to už nudí. Chápeš, že se jim nechce každý rok řešit zdravá strava. Některé vychovatelky se střídají, některé ne. Ale hledat stále nové a nové nápady na činnosti není tak jednoduché.

M: Jakým činnostem se ve školní družině nejčastěji věnujete?

C: Jsou to nejrůznější projekty. Mají rádi složitější témata, jako například náboženství. Učím je také deskovým hrám, rádi relaxujeme.

M: A kterým činnostem se děti vyhýbají?

C: Je to zvláštní, ale dětem se nechce chodit ven. Když se ale ven dostaneme, nechtějí jít zase zpátky do třídy. Já se zase vyhýbám mobilům a tabletům. Zakazuju jim to a já sama počítač skoro nezapínám. Chtěla bych dětem ukázat, že volný čas se dá trávit i jinak, než sezením u počítače a hraním počítačových her.

M: Takže dětem tablety a mobily zakazuješ?

C: Zatelefonovat si v nutných případech mohou, nebo i udělat nějakou momentku. Nemyslím si však, že by měli hrát hodinu na mobilu hry.

M: Jak děti motivuješ k jednotlivým činnostem?

C: Když vím, co je baví, tak je motivuje v podstatě už ta činnost. Když jim řeknu, že dnes se budeme věnovat nějakému projektu, tak jsou rádi. Když hraju deskovky s nimi, tak si myslím, že je to taky baví víc, než kdybych na ně jen koukala. Prostě se zapojit a věnovat se jim. Není potřeba jim něco slibovat.

M: Jak vypadá běžné odpoledne ve školní družině?

C: Přijdu do třídy, sedneme si na koberec, povídáme si, jak bylo a jak bude. Potom se nasvačí. Vyrábíme z papíru nebo děláme nějaký projekt do angličtiny. Když jim zbyde čas, tak mají potom volnou zábavu.

M: Mohla bys mi vyjmenovat všechny činnosti, které s dětmi děláte?

C: Takže projekty, kreslení, vyrábění, deskové hry, puzzle, povídáme si, venku pohybové hry.

M: A podle čeho ty osobně volíš typy činností?

C: Řídím se harmonogramem a taky už vím, co děti baví, takže podle toho.

M: Říká se, že volná zábava by se měla řadit po vyučování, v rámci odpočinkových aktivit.

C: To sice jo, ale u nás to tak nefunguje. Ve třetím ročníku jim nemůžu dát volnou zábavu na začátku. Po chvíli děti začnou zlobit a nejdou nijak zkrotit.

M: Zařazujete třeba poslech písni nebo tanec? Co čtení a dramatizace?

C: Jak říkám, písničky neposloucháme, počítač moc nezapínám, interaktivní hry taky nehrajeme, netančíme (smích). Občas jim čtu nějaké příběhy nebo pověsti nebo něco v rámci těch projektů. Divadlo taky neděláme. Chodíme třeba na procházky a až kolem čtvrté hodiny si pouštíme nějaké pohádky.

Příloha č. 5

Rozhovor s vychovatelkou čtvrtého a pátého ročníku, který proběhl dne 8. 2. 2013

Já: M

Respondent č. 4: Dana (D)

M: Chtěla bych poděkovat, že sis na mě udělala čas a že jsi souhlasila s nahráváním rozhovoru.

D: (úsměv)

M: Mohla bys mi sdělit svůj věk, co studuješ a jak dlouho pracuješ jako vychovatelka v této družině?

D: Je mi 24, studuju speciální pedagogiku a lektorství anglického jazyka. V současné době píšu diplomku. No a v družině teď budu skoro rok.

M: Máš nějakou praxi či zkušenosti s dětmi kromě školní družiny, ve které pracuješ teď?

D: Kromě družiny jenom povinné praxe ze školy.

M: Ve školní družině vedeš blok anglického jazyka, máš nějaké odborné vzdělání?

D: Jak jsem říkala, já studuju lektorství angličtiny. Jinak mám maturitu z angličtiny a hodně se učím samostudiem. Jazyky mě prostě baví.

M: Cítíš nějakou výhodu při práci vychovatelky v družině v tom, že studuješ pedagogický obor?

D: Já si myslím, že výhoda to určitě je, protože je mnohem snazší pochopit chování dětí nebo pro děti vymýšlet program.

M: Zajímalo by mě, kolik času věnuješ přípravě na činnosti ve školní družině?

D: Času? Poměrně dost. Ale nejvíc času mi zabere vymýšlení aktivit, tak, aby děti bavily.

M: a připravuješ se jen teoreticky nebo i vyrábíš nějaké pomůcky či hry?

D: Pf. Spíš vycházím ze sebe a z toho co umím, a to se snažím dětem v nějaké formě předat plus hledám na netu, například když jsou nějaké svátky, tak nějaké materiály k tomu. Pro ty větší děti už to není tak jednoduchý.

M: Takže vyhledáváš inspiraci i na internetu?

D: Jojo, inspiraci na netu hledám, ale málokdy se povede najít už nějakou hotovou aktivitu, která by děti bavila, vždycky to musím všechno hodně upravovat.

M: Jak víš, práce v družině by se měla řídit školním vzdělávacím programem. Jsou nějaké body, které neplníte? Popřípadě jaké?

D: Ano, jsou. Rozhodně odmítám s dětmi v páté třídě malovat ovoce a zeleninu, mrkví jsem se na základce nakreslila až dost. A teď vážně. Nerada se s dětmi bavím o jejich rodinách a připadá mi, že to tak cítí i ty děti. Například diskuze o tom, co dělá tatínek a maminka jsou naprosto mimo, protože sociální rozdíly mezi jednotlivými dětmi mohou být i v této škole obrovské a zejména pro ty děti z chudších rodin mohou být ponižující. V tomhle věku se ty sociální rozdíly přeci jen projevují víc než u prvňáků. Radši se prostě s dětmi bavím o dětech samotných a zajímám se, co dělají ve volném čase ony.

M: Vidiš nějaké rezervy v činnostech obsažených ve školním vzdělávacím programu?

D: Harmonogram mi připadá dobrý, funguje jako takový návod, jaká témata pro práci volit, ale rezervy určitě má. Třeba to malování ovoce a zeleniny. Zase je pravda, že každé téma se dá nějak uchopit a podat v takové formě, aby odpovídalo věku a mentální úrovni dětí.

M: Jakým činnostem se ve školní družině nejčastěji věnujete?

D: Není to žádné vyučování, ale družina, takže nejčastější je asi volný program, angličtina a sportovní aktivity v létě a na podzim a taky vycházky.

M: Takže uvádíš volný program, sportovní aktivity a vycházky – a kdybys měla vyjmenovat všechny aktivity, které děláte?

B: My toho moc neděláme, ale pokusím se vyjmenovat všechno, na co si vzpomenu. Takže ty vycházky, fotbal, basketbal, vyrábění, poslech písniček, sledování videa, angličtina, povídáme si o různých věcech, poklízíme třídu. Taky jim občas čtu nebo vyprávím. V angličtině nečastěji rozvíjím slovní zásobu, porozumění a výslovnost, většina dětí nerada sama v angličtině mluví ve větách, to ale respektuju a nenutím je.

M: A kterým činnostem se děti vyhýbají?

D: Většinu v družině tvoří kluci a manuální činnosti, jako je třeba tvoření, je moc nebaví a nijak zvlášť jim ani nejdu. A taky uklízení a zvedání židlí při odchodu z družiny, to je někdy docela velký problém.

M: Podle čeho volíš jednotlivé typy činností?

D: Podle počasí, podle nálady, podle rozpoložení, únavy. Je toho hodně.

M: Jak děti motivuješ k jednotlivým činnostem?

D: Motivovat děti je pro mě docela složité. Jak chceš motivovat někoho, kdo má naprosto všechno? Neexistuje žádná vnější odměna, kvůli které by se děti snažily, protože si mohou koupit v podstatě cokoli, co chtějí. Proto se je snažím motivovat nějak vnitřně, například tím, že činnost je pro ně sama zajímavá nebo tím, že když rychle splní povinnosti, třeba když se věnují různým společným aktivitám, které jsou povinné, tak potom dostávají více prostoru pro volnou zábavu. Několikrát jsem se pokoušela zjistit, jaké činnosti děti baví, ráda bych, aby se jim v družině líbilo. Aby to pro ně nebylo nepříjemné a aby se sem těšily. Odpověď je ale vždy stejná. Nemám se tím trápit, je stejně prý baví jen počítač a televize.

M: Jak vypadá běžné odpoledne ve školní družině?

D: To se nedá takhle popsat. Každé odpoledne je zcela jedinečné. Podle toho, kdo v družině zrovna je, co se děje ve škole i mimo školu. Některá odpoledne jsou pohodová, jiná poměrně vyhrocená. Pokud děti nechám dělat si, co chtějí, bývá relativně klid. Pokud však od nich požaduji nějakou aktivitu, tak nastává zásadní obrát. Děti odmítají spolupracovat a to ještě ani neví, o jakou činnost půjde.

M: Po tom, co dětem skončí vyučování a přivítáte se – co dělají?

D: To se zařazuje jako odpočinková část, dělají si, co chtějí. Pokud je hezky, jdeme ven s míčem nebo pokud je volná tělocvična, tak jdeme tam. Aby se trochu vyřádili. Jinak si hrají ve třídě s mobily a tablety, povídají si, nebo si pouštíme videa.

M: Pak následuje blok anglického jazyka, ten vypadá jak?

D: Tam překládáme písničky, díváme se na různá anglická videa a říkáme si, o čem byla. Občas dostanou nějakou křížovku.

M: Jakmile skončí blok anglického jazyka, tak děláte co?

D: Zase si pouštíme písničky, povídáme si, děti si dělají, co chtějí. Občas se navzájem pošťuchují a provokují.

M: Jak to máš s tablety a mobily? Jsou povoleny?

D: Při volné činnosti mobily i tablety povolují. Samozřejmě ne, pokud jdeme ven. Jsou to předměty, které dětem patří a pokud si rodiče nepřejí, aby si s nimi jejich dítě hrálo, pak je dítěti ani nepořizují. Navíc hraní na tabletech je jedna z mála činností, která děti spojuje a vytváří mezi nimi přátelské vazby. Pokud však máme dělat nějakou aktivitu, nutím děti, aby je schovaly a věnovaly se činnosti, které mají.

M: Je ještě něco, co chceš dodat?

D: Zdůraznila bych jen to kreslení ovoce a zeleniny.

M: Já ti mockrát děkuji za rozhovor.

D: Není za co.

Příloha č. 6

Tabulka vypořizovaných činností

		A	B	C	D
Literární a dramatické	Četba knih				
	Dramatizace				
	Recitace básní				
Hudební a pěvecké	Zpěv písní				
	Poslech písní				
	Hra na hudební nástroje				
	Rytmičká cvičení				
	Hudební hry				
Výtvarné a rukodělné	Kresba a malba				
	Vyrábění				
	Modelářské práce				
Sportovní, pohybové a taneční	Tanec				
	Sportovní hry				
	Vycházky				
	Sportovní cvičení (jóga, aerobik)				
Vzdělávací	Grafomotorická cvičení				
	Didaktické hry				
	Výukové programy na PC				
	Projektová výuka				
Sociální a komunikační	Diskuze				
	Hry podporující spolupráci, skupinová práce				
	Deskové hry				
Technické	Sledování videí				
	Hra s interaktivní tabulí				
	Hra na mobilních zařízeních a tabletech				